

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Martin Holota

Sexuální patologie v psychologii a právu

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Sexuální patologie v psychologii a právu“ vypracoval samostatně a citoval jsem veškeré použité zdroje.

V Olomouci dne 25. 3. 2013

.....

Martin Holota

Chci tímto poděkovat doc. PhDr. et Mgr. Pavlu Hlavinkovi, Ph.D., za jeho odborný dohled, cenné rady a poskytnuté konzultace při vzniku této diplomové práce.

OBSAH

1. ÚVOD.....	6
1.1. Motivace.....	6
1.2. Literatura.....	8
1.3. Metodologie.....	9
1.4. Výzkumné otázky.....	9
2. SEXUÁLNÍ PATOLOGIE.....	10
2.1. Pojem.....	10
2.1.1. Definice různých autorů.....	10
2.1.2. Normální sexuální chování.....	12
2.2. Klasifikace sexuálně patologického chování.....	14
2.2.1. Deviace v aktivitě.....	15
2.2.2. Deviace v objektu.....	18
2.3. Homosexualita.....	20
3. SEXUÁLNÍ PATOLOGIE V DĚJINÁCH A RŮZNÝCH KULTURÁCH.....	22
3.1. Starověk.....	22
3.1.1. Incest v Egyptě.....	22
3.1.2. Řecká homosexualita.....	23
3.2. Středověk.....	23
3.2.1. Homosexualita u Indiánů.....	24
3.3. 19.-20. Století.....	25
3.3.1. Objevení sadismu a masochismu.....	25
3.3.2. Voyeurství.....	26
4. SEXUÁLNÍ DEVIANT A SEXUÁLNÍ DELIKVENT.....	28
5. SEXUÁLNÍ DEVIACE Z POHLEDU PRÁVA.....	31
5.1. Pojmové znaky TČ.....	31
5.2. Problematika (ne)příčetnosti.....	32
5.3. Sexuologický posudek znalce.....	33
6. DIAGNOSTIKA.....	35
6.1. Psychodiagnostické metody.....	35
6.2. Psychofyziologické metody.....	36
6.3. Anamnestické vyšetření.....	37
7. VYBRANÉ SEXUÁLNÍ DEVIACE.....	39

7.1. Pedofilie.....	39
7.1.1. Pojem.....	39
7.1.2. Kategorizace.....	40
7.1.3. Charakteristiky pachatelů pedofilního jednání.....	42
7.1.4. Formy sexuálního zneužití dítěte.....	43
7.1.5. Pedagogicko-estetický komplex.....	44
7.1.6. Případy nadbytečné dramtizace.....	45
7.2. Seznamy sexuálních deviantů.....	45
7.3. Problematiku incestu.....	47
7.4. Sexuální agrese.....	48
7.4.1. Typy sexuálně agresivního chování.....	48
7.4.2. Charakteristika sexuálních agresorů.....	48
7.4.3. Právní aspekty znásilnění.....	49
8. TERAPIE.....	50
8.1. Cíle terapie.....	50
8.2. Druhy terapie.....	52
8.3. Kastrace.....	55
8.3.1. Pojem kastrace.....	55
8.3.2. Morální aspekty kastrace.....	55
9. ZÁVĚR.....	59
10. PŘÍLOHY.....	63
11. ANOTACE A KLÍČOVÁ SLOVA.....	67
12. BIBLIOGRAFIE.....	68

1. ÚVOD

1.1. Motivace

Téma své diplomové práce – Sexuální patologie v psychologii a právu- jsem si zvolil z důvodu nadměrné kvantity zpráv z médií, popisující útoky sexuálních deviantů. Dle mého názoru, média toužící po senzaci berou téma sexuálních deviací jako vítaný námět. Bouří diváky proti takovýmto osobám a popisují sexuální patologie v nejhorších barvách. Charakterizují konkrétní případy tendenčně, ve stylu dobro versus zlo. Přesně tak, aby si divák či čtenář udělal, pokud možno, co nejhorší obrázek o těchto spoluobčanech a jejich jednání kategoricky a hlavně jednostranně odsoudil. Blíže nezasvěceným příjemcům mediálního sdělení tak poskytují pocit spravedlivého odsouzení těchto pachatelů – zástupců menšinového sexuálního chování.

Dále je třeba zodpovědět otázku, kterou mi moji spolužáci často pokládali po zjištění volby mého námětu pro práci a to proč právě toto neprávnické téma na právnické fakultě? Jednak mě psychologie vždy bavila a jednak se domnívám, že není možné sexuální deviace (parafilie) popsat pouze z hlediska právního, resp. trestněprávního. Je taktéž potřeba objasnit hlavní příčiny a myšlenky parafilika, zaměřit se na jeho osobnost z hlediska psychologického a psychiatrického. Samozřejmě právní hledisko je jednou z částí, jak nahlížet na pachatele, ale je třeba zdůraznit, že není hlediskem jediným. A široká veřejnost se setká o dost častěji s právním posouzením takového odsuzujícího chování, nežli aby se zaměřili právě na důvody a příčiny deviantního jednání. Možná právě proto společnost posuzuje parafiliky jednostranně.

Nabízí se tedy dva různé přístupy k tomuto tématu. Prvním zorným úhlem je nahlížet na parafilika jako na zvráceného jedince, kterého je potřeba potrestat a to pokud možno tím nejvyšším možným trestem. Popsat jeho chování jen z pohledu trestního práva a hlavně ho vyloučit ze společnosti, izolovat ho. Já se však chci zaměřit na druhý možný přístup. Spočívá v nahlížení na pachatele jako na oběť své sexuální deviace, tudíž takovému pachateli pomoci. Správně diagnostikovat a zjistit příčiny jeho parafilie. Vždyť i samotný účel trestního práva je především napravit pachatele trestného činu. Tento přístup tkví v programech prevence a hlavně a priori pomoci parafilikovi ještě předtím, než by mohl spáchat trestný čin nebo někomu ublížit. Je třeba si uvědomit, že sexuální deviant za svou zvrácenost nemůže, avšak je za ni odpovědný. V horším případě si dokonce ani neuvědomuje, že se dopouští něčeho špatného, ba tolikrát dokonce ani to, že svým jednáním někoho ohrožuje na zdraví či životě a v nejhorších případech má dokonce za to, že sama oběť takové jednání schvaluje.

Chci tedy zdůraznit neinformovanost veřejnosti o problematice sexuálních deviací. Z toho plyne zároveň i spousta předsudků vůči této skupině obyvatel. Když si vzpomenu na hodiny sexuální výchovy ve škole, toto téma jsme vůbec neprobírali. Jelikož je moje matka učitelkou na základní škole, tak vím, že osnovy pro sexuální nauku jsou Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy dány natolik široce, že si kantor může víceméně vybrat, jestli do výuky vůbec zařadí i téma sexuálních odchylek, popř. kolik času mu věnuje. Nejhorším pocitem pro mě pak je, když si uvědomím, že mi nikdo nikdy ve výuce neprozradil, jak bych měl s vlastní sexuální odchylkou naložit. Učili jsme se, jak se zachovat při případném kontaktu s pedofilem, ale už ne to, že bychom sami mohli být vlastně pedofily a kdo by nám s tím (popř. s jinou odchylkou) mohl pomoci. Narážím tím na problematiku informovanosti, kdy se stát snaží nabídnout pomoc v podobě určitých programů léčby, o kterých prakticky nikdo nic neví. Mělo by být běžné vědět, co dělat, když si deviant svou parafilii uvědomí a nemuset čekat, až se něco stane.

Cílem mé diplomové práce je nejprve vyložit pojem „sexuální deviace“, co to vůbec je, předložit definice různých českých, ale i světových autorů a hlavně popsat, co se pokládá za normální, resp. společností přijatelné sexuální chování. V této části chci vytvořit přehled sexuálních deviací a zaměřit se na jejich pojmovou analýzu. Jako další cíl bych do práce rád také začlenil náhled na vývoj deviací v jednotlivých světových kulturách. Protože deviace byly v dějinách pojímány častokrát úplně jinak oproti dnešnímu nahlížení a dodnes jsou určité praktiky chápány ve stejném čase různými kulturami odlišně.

Dále se zaměřím na právní posouzení parafií. Osvětlím rozdíl mezi pojmy deviace a delikvence. Objasním, jak se k negativním následkům, vzniklých ze sexuálních odchylek, staví české právo. Rozeberu otázku určování přičetnosti, s kterou souvisí sexuologický posudek, a na to navážu typy diagnostiky sexuálních deviací.

V následující části práce blíže popíšu vybrané sexuální deviace – sexuální agresivitu společně s pedofií. Vybral jsem si právě tyto, protože je považuji z hlediska nebezpečnosti pro společnost za nejzávažnější. U těchto parafií chci zmínit dále i právní problematiku s nimi související. Bude se jednat o pohlavní zneužívání, incest a konkrétně u sexuální agrese o znásilnění. Do toho zhodnotím i názory na zavedení seznamu sexuálních deviantů.

V dalším úseku práce se budu zabývat možnostmi léčby, kde zhodnotím druhy, cíle a výsledky léčení. Co mě z hlediska léčby a nápravy pachatele zaujalo nejvíce, byla morální otázka kastrace, k jejíž etické problematice se zde taktéž vyjádřím.

Poznatky by měly lépe vysvětlit chování parafiliků třetím osobám a vlastně i parafilikům samotným. Tímto pomoci nezasvěceným, aby byli lépe informováni o poruše

sexuálních deviantů, což by snad směřovalo k řádnějšímu nahlížení na devianty a dále ke zkvalitnění péče o ně. To by pak mělo vést ke zlepšení podmínek života se sexuální deviací a z toho vyplývající ochranou možných obětí.

Na závěr zhodnotím, co jsem v práci zjistil a zodpovím výzkumné otázky. Poslední část mé diplomové práce bude tvořit seznam použité literatury.

1.2. Literatura

Cítím se být povinen napsat, z jaké literatury jsem konkrétně čerpal a proč právě z ní. Budou to především monografie českých i světových psychologů, psychiatrů a sexuologů. Některé jsou obecné učebnice psychiatrie, kde mi vybrané pasáže sloužily k tomu lépe poznat mé téma v kontextu celkové psychologie a psychiatrie a vyjasnit si konkrétní pojmy. Více jsem však čerpal z konkrétně zaměřených publikací, např. na sexuální násilí na dětech a nejen na nich, sexuální agresivitu, problematiku domácího násilí a sexuologii obecně. Za nejpodstatnější díla z použité literatury pokládám Sexuální deviace od Petra Weisse, Sexuologii pro právníky od Antonína Brzka a knihu Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie od Slavoje Brichtčina. Weisssova kniha Sexuální deviace se z velké části věnuje normalitě sexuálního chování, o níž se zde srovnávají názory předních zástupců české sexuologické společnosti. Řazení jednotlivých typů parafilií do skupin jsem zastával dle této knihy – klasifikace tohoto autora se mi jevila nejbližší. Navíc je zde velmi přehledně pojednáno o typech diagnostiky sexuálních deviací a možnostech léčby. Brzkovo dílo mi zase častěji pomohlo k lepší představě o životě s parafilií. Citoval jsem ho v souvislosti s nástinem chování sexuálních deviantů, včetně toho, jak u toho přemýšlejí. Názory autorského kolektivu, pracujícího se Slavojem Brichtčinem, jsem využil hlavně při psaní o právních, resp. kriminálních stránkách deviantova života. Dále jsem do svých pramenů zařadil monografii týkající se historie sexuality. Co do rozsahu pramenů ryze právních, jsem čerpal z Učebnice trestního práva hmotného Jiřího Jelínka, abych byl schopen správně doplnit význam obsahu zákonných ustanovení trestního zákoníku. Poté samozřejmě samotný trestní zákoník a trestní řád. Mezi prameny jsou i monografie popisující změny trendů a postojů společnosti k určitému sexuálnímu chování. Pro přiblížení do právní problematiky jsem si přečetl diplomové práce mých starších kolegů, kteří se v nich zabývali Trestnými činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti na katedře trestního práva. Preferoval jsem však internetové články. Šlo buď o servery pro lékaře a zdravotníky. Často se ale také jednalo o internetové stránky zaměřené na české zpravodajství, které se v tu chvíli zabývalo danou problematikou a

tyto stránky nabízely debaty se sexuology nebo s jinými kapacitami z oboru. Zde jsem přečetl nejen spoustu diskuzí, ale hledal i videozáznamy pořadů na dané téma. Zavítal jsem i na stránky Ministerstva vnitra, kde jsem objevil plán Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008 – 2018. Svě teoreticky nabyté vědomosti jsem konzultoval se sociálním kurátorem v mém rodném městě, který mi poodhalil, jak to chodí v praxi a poskytl určité podněty k zamyšlení, především co se týče domácího násilí u sexuální agrese. Tyto poznatky chci využít např. při charakteristice sexuálního agresora a sadisty.

Na vysvětlenou chci uvést, že ve své práci často budu citovat předního českého sexuologa Petra Weisse, ale rozhodně to není tím, že bych čerpal pouze od tohoto autora (i když z mého pohledu nejvýznamnějšího), ale tím, že bývá často uváděn jako vedoucí velkého množství sexuologických a psychiatrických publikací, ze kterých v této práci čerpám.

1.3. Metodologie

Při svém výzkumu jsem použil komparativní metodu, kritickou analýzu textu, analýzu historického vývoje zkoumané problematiky a metodu syntézy.

Komparativní metodu jsem použil zejména při srovnávání názorů na sexualitu v různých časech a zemích, dále při srovnávání poznatků o parafilii od různých odborníků anebo např. u porovnání pojmosloví v podání vícero autorů. Metodu odborné analýzy jsem využil při získávání vědomostí z vědeckých textů. Historická analýza byla vhodná ve chvíli, kdy jsem studoval dějiny vývoje sexuality. Při shrnutí a zobecnění poznatků, které jsem získal analýzou (tj. převážně v závěru), jsem využil metody syntézy.

1.4. Výzkumné otázky

Výzkumným záměrem této diplomové práce bude zodpovědět následující otázky:

- 1.) Jak je chápána norma v oblasti sexuálního chování?
- 2.) Musí být sexuální delikvent nutně současně i sexuálním deviantem?
- 3.) Do jaké míry ovlivňuje přítomnost parafilie právní odpovědnost, příp. výši trestu za spáchaný sexuální delikt?
- 4.) Měli by být pedofilové a sexuální agresori omezeni na svých právech tím, že by je mohla okolní společnost více kontrolovat?
- 5.) Jaké jsou možnosti terapie sexuálních deviací?
- 6.) Jaké jsou etické a právní aspekty možné kastrace u pachatelů sexuálních deliktů?

2. SEXUÁLNÍ PATOLOGIE

2.1. Pojem

K tomu, abych se mohl hlouběji ponořit do oblasti sexuálních deviací, je hned na začátku potřeba vyjasnit jednotlivé pojmy. Protože pouze správně definované instituty dokáží pomoci pochopit veškeré chápání konceptu této práce.

Sexuální deviace lze definovat z mnoha pohledů. Závisí také na tom, kterého autora nahlížející upřednostňuje a nutno dodat, že pohledy na deviace se mění i z časového a společenského hlediska. K doplnění samotného pojmu lze dodat, že výraz „sexuální úchylka“ bývá nahrazován slovy aberace, deviace, parafilie, perverze, anomálie apod.¹ Dle mého názoru je to tak jedině dobře, protože výraz úchyl je v obecném podvědomí vnímán v dehonestujícím světle. Naproti tomu výraz parafilik ve mně osobně více vyvolává pocity lékařského zaměření, vyšší úcty k tomuto postižení a hlavně dojem, že tato osoba je brána za nemocnou a je jí tím potřeba zároveň pomoci.

Poprvé byl termín parafilie použit v Diagnostickém a statistickém manuálu Americké psychiatrické asociace (dále jen jako DSM) v roce 1980. DSM-IV z roku 1994 vytýčila tyto kritéria pro určení parafilie, a to tak, že u jedince se vyskytují opakované sexuální fantazie, sexuální potřeby nebo sexuální chování, které zahrnuje:

1. nehumánní objekty,
2. utrpení nebo ponížení sebe nebo partnera a
3. děti nebo jiné nesouhlasící osoby

a tyto fantazie, potřeby a projevy se objevují v období minimálně šest měsíců a způsobují klinicky významný distress nebo zhoršení v sociální, profesní nebo jiné významné oblasti života.²

2.1.1. Definice vybraných autorů

Těsně předtím než přejdu k samotné definici, je potřeba říct, že ucelené a jednotné vymezení neexistuje. Uvedu alespoň pár příkladů, které uvádějí ve svých publikacích významní čeští sexuologové. Zvěřina uvádí, že „sexuální deviace (parafilie) považujeme za kvalitativní odchylku struktury sexuálního motivačního systému.“³ Kolářský a Madlafousek uvádí, že v případě sexuálních deviací jde o menšinovou variaci sexuálního motivačního

¹ BRICHČÍN, Slavoj a kol. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*. 1. vydání. Praha: Psychiatrické centrum, 1996. s. 26.

² WEISS, Petr. *Sexuální deviace – klasifikace, diagnostika a léčba*. 1. vydání. Praha: Portál, 2002. s. 31.

³ ZVĚŘINA, Jaroslav. *Manželky exhibicionistů*. Předneseno na VI. Košických sexuologických dnech, Košice 1982. ...Citováno podle: WEISS - *Sexuální deviace*, s. 32.

systému.⁴ Študent vidí v parafilii „scestné zaměření pohlavní aktivity, vedoucí k preferování nevhodných sexuálních objektů nebo způsobů ukájení, které odporuje mravním a estetickým normám a zájmům společnosti a někdy přímo ohrožuje jiné osoby.“⁵ Scott v Rosenově publikaci je vymezuje coby „vytrvale opakované sexuální aktivity nebo představy jiné, než je genitální styk s ochotným partnerem opačného pohlaví a podobné zralosti. Tato k orgasmu směřující aktivita není pouhou náhražkou za jiné preferované chování a stojí v rozporu s obecně přijatou normou daného společenského okruhu.“⁶ Svoboda ve svém díle obecně charakterizuje sexuální deviace tak, že „jsou přítomny sexuální impulzy, fantazie nebo praktiky, které jsou neobvyklé, deviantní, bizarní. Jedná se o poruchy sexuálního motivačního systému.“⁷

Antonín Brzek sexuální deviace ve své definici popisuje z hlediska jejich časového trvání coby „víceměně trvalou charakteristiku daného jedince. Již před pubertou u některých můžeme pozorovat některé „predeviantní“ příznaky, kdežto do úplného obrazu se deviace rozvine teprve během puberty, nebo až po ní, a obvykle svého nositele neopustí až do vyhasnutí pohlavní potřeby, tedy do zániku pohlavní vzrušivosti a dráždivosti, i když již předtím, rukuvruce s postupným ochabováním sexuální potřeby, se naléhavost puzení k deviantnímu chování snižuje.“⁸

Brzek ve své publikaci rozděluje hloubku deviantní podstaty do dvou, resp. tří úrovní. U prvních dvou jde o klasickou deviaci a to buď v širším, či užším smyslu. U deviace v užším slova smyslu, označovanou jako jádrová deviace, není její nositel schopen jiného nežli pouze deviantního sexuálního chování. U deviací v širším slova smyslu je parafilik schopen i normálního běžného sexuálního projevu, leč u něho převládá deviantní apetence. To znamená, že je schopen se vzrušit i z běžných (společností akceptovaných) sexuálních podnětů, ale tyto stimuly jsou pro něho méně vzrušivé. Často je i možné, že se u nich deviantní chování vůbec neprojeví a oni vedou běžný život, popř. do té doby než jsou vystaveni situaci, která je donutí překonat vlastní sebekontrolu.

⁴ KOLÁŘSKÝ, Aleš., MADLAFOUSEK, Jaroslav. The inverse role of preparatory erotic stimulation in exhibitionists: Phallometric studies. *Archives of Sexual Behavior*, 1983, roč. 12, č. 2, s. 123-148.

⁵ ŠTUDENT, V. *Soudní psychiatrie a trestní právo*. SPN, Praha 1989. ... Citováno podle: WEISS - *Sexuální deviace*, s. 32.

⁶ ROSEN, I. *The Pathology and Treatment of Sexual Deviation*. London, Oxford University Press 1964 ... Citováno podle: BRICHČIN, Slavoj a kol. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*. 1. vydání. Praha: Psychiatrické centrum, 1996. s. 26.

⁷ SVOBODA, Mojmir, ČEŠKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Hana. *Psychopatologie a psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Portál, 2006. s. 261.

⁸ BRZEK, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996. s. 18.

U třetí úrovně hovoříme o náhražkovém deviantním chování. Tato úroveň pak zrcadlově reflektuje sexuálně deviantní chování v širším smyslu. Konkrétně řečeno - tato osoba je přitahována běžnými sexuálními motivy, leč za určitých situací může být přitahována i motivy, které již spadají do sféry deviantních. Brzek jako příklad uvádí situace sexuální nouze, např. u stejnopohlavních osob v internátě či ve výkonu trestu.

2.1.2. „Normální“ sexuální chování

Tím, že jsem podal definice vícero autorů, jsem doufám navodil čtenáři představu o tom, co sexuální deviace vůbec jsou. Přestože se různí autoři v pohledu na vymezení pojmu liší, shodují se bezesporu v tom, že deviace jsou odchylkou od normálu, průměru či nějak všeobecně požadovaného chování. Proto se hned nabízí otázka, co to vlastně normální sexuální chování je? Dá se něco takového vůbec definovat? A obzvláště v oblasti lidské sexuality, kde pocity každého mohou být zcela specifické. Každý mi dá doufám za pravdu, když prohlásím, že pocity v lidské sexualitě mohou být u každého odlišné a proto nelze jednotně prohlásit, které chování je považováno ještě za normální a běžné. S tím souvisí i nahlížení společnosti na sexualitu v různých dobách a kulturách (viz. kapitola Sexuální patologie v dějinách a různých kulturách). Avšak proto, abychom mohli vůbec studovat sexuální deviace (tj. odchylky od určitého průměru) je nutno vytyčit určité mantinely sexuálního chování, v jejichž rámci se lidská sexualita dá považovat ještě za běžnou. Mým cílem bude tedy najít určitou normu sexuálního chování.

Takovéto chování bude akceptovatelné většinou společností, resp. takovéto modely sexuálního jednání přijímá valná většina lidské pospolitosti. Jednání tomu odporující pak bude „především sexuální chování spojené s nadměrnou fyzickou agresí nebo s potřebou poškodit, eventuálně usmrtit objekt svého erotického zájmu – podobné chování nevede k reprodukčnímu úspěchu, a snad neexistuje ani žádné kulturní či sociální prostředí, jež by podobné chování u svých členů akceptovalo.“⁹ Toto je jedno z kritérií běžného sexuálního chování. Mezi další Weiss zařazuje potřebu souhlasu všech zúčastněných na sexuální aktivitě. Přesto je nutné dodat, že ani při souhlasu k sadomasochistickým aktivitám nelze považovat tuto praktiku za běžnou. Dalšími předpoklady, které Weiss uvádí je pokrevní nespřízněnost a adekvátní věková zralost sexuálních partnerů, která není myšlena v právním slova smyslu, nýbrž z hlediska psychosexuálního a somatosexuálního. Z těchto vytyčených kritérií utvořil Weiss svojí vlastní definici sexuální normality: „za normální lze považovat takové

⁹ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 28.

konsenzuální (souhlasné) sexuální aktivity, které se odehrávají mezi psychosexuálně a somatosexuálně dostatečně zralými a pokrevně v přímé linii nespřízněnými partnery, a jež nevedou k jejich psychickému nebo tělesnému poškození.“¹⁰

Pro názornost chci dodat příklady věkových hranic v jednotlivých zemích světa, dle nichž jsou jedinci dostatečně zralými mít pohlavní styk. Z výsledku vyplývá, že tyto hranice budou (až na drobné výjimky způsobené různými faktory) podobné ve stejných částech světa, což dokazuje vliv kultury na sexuální chování a celkové nahlížení. Připomínám, že v ČR je legální pohlavní styk od 15 let, v poslední době (v souvislosti se snížením hranice trestní odpovědnosti) se hodně hovořilo prosazení věku 14 let, ale nakonec od toho bylo upuštěno. Avšak tento návrh znamenal rozhodně rozvíření debaty o nesporném časnějším sexuálním dozrávání adolescentů v současnosti.

Co se týče Evropy, od 14 let je pohlavní styk legální v Rakousku, Bulharsku, Chorvatsku, Maďarsku nebo v Itálii. Naproti tomu v katolicky založeném Španělsku lze dle práva souložit od 13 let a ve Vatikánu dokonce už od 12 let. V 16 letech je povolen v Belgii, Nizozemí, Velké Británii či například v Rusku. Irové si musí počkat do 17 let. Dle mého názoru mají naši západní sousedé nastaveni tuto hranici nejšikovněji - Němci mohou legálně souložit od 14 let, avšak partner nesmí být starší o více než 6 let, od 16 let pak již bez omezení. Zajímavý je také pohled na státy Blízkého východu, kde se klade důraz na sexuální aktivity v manželském svazku. Například v Saudské Arábii žádná takováto hranice neexistuje, ale mohou je provozovat jen sezdané páry. V Iránu je sex mimo manželství taktéž zakázaný, hranice pro sezdané páry je tu dokonce rozdělena dle pohlaví, u mužů od 18 a u žen od 16 let.

K předchozímu musím ale ještě doplnit významné stanovisko Kováře, který neopomíná, že „sexuálně deviantně se mohou chovat v určitých situacích asi i lidé sexuálně normální, a naopak – zdaleka ne každý deviantní jedinec se musí nutně projevit deviantně. Mnoho z nich během života nikdy žádný sexuální delikt nespáchá a své deviantní potřeby uspokojuje náhradním a sociálně přijatelnějším způsobem (například masturbací s preferovanými fantaziemi).“¹¹

Gödtel, který se ve svém díle zabývá násilím a agresí u sexuálních deviantů, tedy konkrétně sadistů a sexuálních agresorů uvádí, že „o perverzích hovoříme teprve tehdy, když trýznění a bolest se osamostatňují a stávají se cílem pudů, takže cílem už není vlastní sexuální

¹⁰ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 29.

¹¹ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Z násilnění z pohledu medicíny a práva*. 1. vydání. Praha: Maxdorf, 2008. s. 88.

spojení. Vražda z vilnosti je extrémní stupeň sadismu.¹² Tento poznatek podporuje mínění, že ne všichni sexuální agresori musí být zároveň sexuálními devianty. V tomto případě totiž nejde sadistovi o jakési zpestření sexuální aktivity (i když velmi neobvyklé), nýbrž o utrpení druhého, což je na tomto aktu jeho jediné uspokojení.

2.2. Klasifikace sexuálně patologického chování

V České republice je oficiálně uznávaný seznam nemocí, vydávaný Mezinárodní zdravotnickou organizací (WHO). Nazývá se Mezinárodní statistická klasifikace nemocí (dále jen MKN) a přidružených zdravotních problémů a k 1. 1. 2012 byl tento seznam opět aktualizovaný. Poruchy, kterými se zabýváme, lze dohledat v páté kapitole nazvané „Poruchy duševní a poruchy chování“, oddíle „Poruchy osobnosti a chování u dospělých“, pod konkrétním označením (pododdílem) „Poruchy sexuální preference“. Kód přidělený těmto poruchám je F65 a patří pod něj tyto parafilie:

Kód	Parafilie
F65.0	Fetišismus
F65.1	Fetišistický transvestitismus
F65.2	Exhibicionismus
F65.3	Voyeurismus
F65.4	Pedofilie
F65.5	Sadomasochismus
F65.6	Mnohočetné poruchy sexuální preference
F65.8	Jiné poruchy sexuální preference (frotérství, nekrofilie)
F65.9	Porucha sexuální preference NS, sexuální deviace NS

Sexuolog Petr Weiss však ve svém díle dodává, že tento výčet nepokládá za úplný a jako podklad pro toto své tvrzení dodává zmínku Freunda a Seta, kteří upozorňují na rozdílnost mezi poruchou sadismu a patologickou sexuální agresivitou, jejichž podstata je odlišná.¹³

Teorie rozděluje sexuální deviace na dvě skupiny – deviace v aktivitě a deviace v objektu. Do třetí - zvláštní skupiny, se pak řadí kombinované a polymorfní sexuální deviace.

¹² GÖDTEL, Reiner. *Sexualita a násilí*. 1. vydání. Praha: Český spisovatel, 1994. s. 34. (pozn. „vilný“ je člověk zvrhlý, chlípny)

¹³ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 32.

Kombinované parafilie jsou ty, které v sobě obsahují více sexuálních patologií najednou (např. pedofilní sadismus či fetišismus) a u polymorfních parafilií jde současně i o samotnou nesexuální psychopatologii člověka. Proto je tolik obtížné rozpoznat, zdali chování takového člověka nemá svůj původ spíše v celkové bizarnosti jeho osobnosti, nežli v sexuální deviaci.¹⁴

Někteří autoři, jako např. Briccín nebo Zvěřina sem zařazují taktéž poruchy pohlavní identifikace. Mezi poruchy pohlavní identifikace se řadí např. transsexualismus, který dle MKN spočívá v žádosti žít a být akceptován jako člen opačného pohlaví, obvykle spojený s pocitem nespokojenosti s vlastním anatomickým pohlavím nebo s jeho nevhodností, a s přáním chirurgického a hormonálního zásahu, aby tělo odpovídalo preferovanému pohlaví. Další deviací v této skupině je pak porucha nazývaná transvestitismus dvojí role, spočívající v nošení šatů opačného pohlaví pro část vlastní existence, aby se užila dočasná zkušenost členství v opačném pohlaví, ale bez přání trvalejší změny pohlaví nebo přidruženého chirurgického převodu, a bez sexuálního vzrušení provázejícího převlékání. Zjednodušeně řečeno, transsexuál se cítí být člověkem druhého pohlaví a naproti tomu transvestita se pouze převléká do šatů opačného pohlaví, aniž by toužil po změně svého pohlaví. (Podrobněji rozvedeno níže u jednotlivých deviací.)

Weiss však s tímto zařazením skupiny poruch pohlavní identifikace do tohoto rozlišování nesouhlasí, neboť dle MKN mají jiný zvláštní kód (F64). Já osobně se těmito poruchami ve své práci také dále již zabývat nebudu. Důvodem mého rozhodnutí je, že tyto poruchy by bylo problémové popsat i z hlediska právního a tak se jim věnovat z obou stran mého vytýčeného nahlížení.

2.2.1. Deviace v aktivitě (deviatio in modo)

Jde o „poruchy ve způsobu dosahování sexuálního vzrušení a uspokojení.“¹⁵ Řadí se sem voyerství (voyerismus), exhibicionismus, frotérství, tušérství, patologická sexuální agresivita, agresivní sadismus, sadomasochismus a jiné.

Voyerství

Tato sexuální deviace by se též dala nazvat slídičství. Objektem sexuálního zájmu je např. převlékající se žena, či sledování páru při koitu nebo jiných erotických aktivitách. Podstatné je, že objekt zájmu neví o tom, že ho někdo sleduje. Lidé ji často spojují s běžným šmírováním, proto není pokládána za tolik společensky významnou úchytku. Rozdílem od

¹⁴ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 104.

¹⁵ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 470.

běžného chování (např. pubescenta, který sleduje převlékající se spolužačky v šatnách) je, že pravý voyer upřednostňuje pouhé slídění před sexuálním aktem takovým.

Frotérství a tušérství

Frotéry vzrušuje otírání se o těla druhých. Nejvíce frotérů lze najít ve frontách či tlačenicích v přeplněných dopravních prostředcích, kde lidé musejí stát a neúmyslně se na sebe mačkat, aby se (nejčastěji do autobusu či tramvaje) vmístili. Proto lze frotéry jen těžko rozpoznat od jiných spolucestujících, kteří jsou nuceni se mačkat.

Tušéry vzrušuje dotýkání se sexuálně důvěrných míst žen, které osobně neznají. Jde o dotyky ňader, hýždí či genitálu ženy. Dotýkají se jich však tak, aby to vypadalo, že jde o nechtěný či náhodný dotek, který deviant vůbec nezamýšlel.

Obě tyto aktivity patří ke kontaktním deviacím. Zajímavé je, že tyto deviace nebyly doposud zpozorovány u žen.¹⁶

Exhibicionismus

Dle MKN jde o „recidivující nebo přetrvávající tendence ukazovat genitál cizím lidem (obvykle opačného pohlaví) nebo lidem na veřejných místech bez výzvy nebo záměru intimního kontaktu. Sexuální vzrušení se obvykle, ale ne vždy, dostavuje v době expozice a tento čin je obvykle následován masturbací.“¹⁷ Podstatné je, že čistý exhibicionismus není nebezpečím pro své okolí, může dojít nanejvýše k vylekání. Majorita exhibicionistů dokonce vede i běžný intimní život a zakládá rodiny. Bohužel se exhibicionismus vyznačuje silným nutkáním. Toto nepřekonatelné puzení ve spojení s nízkou společenskou nebezpečností proto vede k častější recidivě.¹⁸ Exhibicionista s objekty svého sexuálního zájmu nenavazuje kontakt, maximálně na sebe upozorňuje vydáváním zvuků, praskáním větviček ve křoví, syčením apod. To, co si exhibicionista od svého jednání slibuje, je protiexhibice jeho objektu (očekává, že se před ním někdo taky odhalí - k tomu však logicky nedochází), či „očekává potencionální sexuální ujištění ze strany objektu jako preferovanou reakci.“¹⁹ Naopak, pokud expozér genitálu chce navázat fyzický kontakt se svou obětí, komunikovat s ní či ji vystrašit, nepůjde o klasického exhibicionistu ale spíše o sadistu či sexuálního agresora.

¹⁶ FREUND, Kurt, WATSON, Robin. Mapping the Boundaries of Courtship Disorder. *The Journal of Sex Research*, 1990, roč. 27, č. 4, str. 589-606.

¹⁷ *Mezinárodní klasifikace nemocí: Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: desátá revize (MKN)*. 2. aktualizované vydání k 1. 1. 2012. Ženeva: Světová zdravotnická organizace. 2008, s. 240.

¹⁸ (pozn. „V mladším věku bývá u pachatelů tohoto typu kompulzivita deviantního chování velmi naléhavá a repetitivnost exhibicionistických aktů vysoká. Specifická kriminální recidivita exhibicionistů (a to i přesto, že většina deliktů tohoto druhu zůstává jistě neohlášená) patří k nejvyšším.“ - BRICHČÍN. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, s. 67.)

¹⁹ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 38.

Sadomasochismus

V MKN je tato deviace (která se skládá ze dvou opačných podstat) popsána jako „preferance sexuální aktivity, která zahrnuje působení bolesti, ponížení nebo omezování osobní svobody. Jestliže subjekt raději takovou stimulaci přijímá, jde o masochismus, jestliže jí sám provádí, pak jde o sadismus. Subjekt často pociťuje sexuální vzrušení jak ze sadistických, tak masochistických aktivit.“²⁰

Pojem sadismus je odvozen od francouzského literáta markýze de Sade, který svoji touhu ukájel mj. právě psaním sadistické pornografické literatury. Sadisty vzrušuje dominance, ovládání objektu svého zájmu a absolutní kontrola nad ním. Dominanci pociťují tím, že si s obětí mohou dělat, co chtějí.

Masochismus je taktéž odvozen od jména aristokrata. Konkrétně od hraběte L. von Sacher-Masocha, který o této sexuální deviaci poprvé psal. Podstatou masochismu je vlastní ponížení nebo utrpení, spočívá v zálibě vlastního odevzdání se či absolutnímu podrobení se partnerovi. Nejčastější formou je partnerský sadomasochismus, který je ale povětšinou považován pouze za hru či zpestření se vzájemným souhlasem obou partnerů.

Patologická sexuální agresivita

Tato deviace není v MKN popsána, není tudíž dle této klasifikace považována za nemoc. Jak jsem již poznamenal dříve, česká sexuologická škola však odlišuje tuto podstatu od sadismu (který je sám o sobě zastoupen v MKN), protože má určité podstatné znaky rozdílné. Tím hlavním odlišným rysem v chování patologického sexuálního agresora je, že tento „deviant potřebuje k tomu, aby jeho agresivní počínání bylo pro něj vzrušující, oběť anonymní, neznámou a sexuálně nevytvořenou, a tedy na rozdíl od sadismu (kde to sice je také chování dosti charakteristické, ale nemusí to být pravidlem) vždy důsledně vynechává sbližovací fázi. Obvykle se nejlépe uspokojí náhlým napadením cizí ženy, ... Nástrojů neužívá, mučení neprovádí a oběť nesvazuje.“²¹ Častokrát ani nemusí dojít k souloži, aby se agresor uspokojil.

Jelikož tuto parafilii pokládám za jednu z těch nejvíce nebezpečných pro společnost, rozvedu její problematiku podrobněji v páté kapitole.

Agresivní sadismus

Jde o specifickou kategorii sexuálních agresorů (proto není zařazena jako samostatná v MKN). Agresivní sadisté jsou takoví devianti, kteří „pro dosažení vzrušení potřebují objekt

²⁰ MKN, s. 240.

²¹ BRZEK. *Sexuologie pro právníky*, s. 34.

svého zájmu před stykem, během něho či místo styku učinit nehybným.²² Sadistického agresora vzrušuje pocit, že může s obětí nakládat dle své vůle. Avšak oproti sadismu mu nejde o mučení, nýbrž hlavně o znehybnění. Samotný fakt, že souloží s obětí ho pak nevzrušuje tak jak fakt, že s obětí sexuálně manipuluje bez jejího přivolení a bez možnosti se pohybovat.

2.2.2. Deviace v objektu (*deviatio in objecto*)

Deviace v objektu charakterizuje Weiss jako „kvalitativní poruchy sexuální motivace charakterizované neadekvátním zaměřením erotické touhy, tedy tím, na jaký objekt je orientována sexuální apetence.“²³

K neznámějším patří pedofilie, fetišismus, transvestitismus, nekrofilie, zoofilie, pyrofilie (pyromanie). Mezi méně známé a kolikrát až velmi bizarní patří pak například myzofilie (kde objektem sexuálního vzrušení je nečistota na těle partnera či prostředky menstruační hygieny), gerontofilie (preferovaným objektem je stará osoba) či somnofilie (sexuální náklonnost ke spícímu objektu).

Pedofilie

V MKN je Pedofilie popsána jako „sexuální preference dětí, buď chlapců nebo děvčat nebo obojího pohlaví, obvykle prepubertálního nebo časného pubertálního věku.“²⁴

Jelikož i pedofilii pokládám za jednu z nejnebezpečnějších sexuálních deviací, budu se jejím tématu společně se sexuálním zneužíváním a incestem věnovat v širším měřítku dále.

Fetišismus

Dle MKN jde o „Spoléhání na některé neživé předměty jako stimulus pro sexuální vzrušení a sexuální uspokojení. Mnohé fetiše jsou ve vztahu k lidskému tělu, jako oděvní součásti a obuv. Jiné běžné příklady jsou charakterizovány určitou strukturou, jako guma, plastické hmoty a kůže. Fetiše se různí ve své důležitosti pro daného jednotlivce. V některých případech jednoduše slouží ke zvýšení sexuálního vzrušení, které je docilováno normálními cestami (např. má-li na sobě část oděvu, který nosil partner).“²⁵

Je znovu potřeba zmínit, že o fetišismus jako diagnostikovatelnou sexuální deviaci jde pouze v případě, kdy se nositel této deviace není schopen běžně vzrušit a dosáhnout uspokojení bez tohoto fetiše (ve smyslu zbožňované věci) a dává jí přednost před parterem samým. O fetišismus naopak nejde v případech, kdy je fetiš využíván ke zpestření sexuálního života, tedy tam, kde jeho absence nezpůsobuje, že by osoba nebyla schopná vzrušení vůbec.

²² WEISS. *Sexuální deviace*, s. 58.

²³ WEISS. *Sexuologie*, s. 476.

²⁴ MKN, s. 240.

²⁵ MKN, s. 239.

Jistou dávkou fetišismu trpí dle mého názoru každý z nás, i když ne v takové míře aby se na tomto základě dala medicínsky stanovit parafilie. Stačí si pouze uvědomit, že někomu se líbí kožené náramky, zrzavé ženy, podvazkové prádlo apod. a takovéto podněty ho/ji vzrušují více nežli jiné sexuální stimuly.

J. Bancroft utřídil tři charakteristické skupiny podnětů erotické touhy²⁶:

a) Část těla

Parafilik je přitahován určitou částí těla např. nohou, rukou, barvou vlasů (avšak v takové míře, že bez tohoto stimulu by nebyl jinak vzrušen). Weiss uvádí i velmi neobvyklé fetišistické zaměření, kdy objektem zájmu může být např. hrbatá žena, či partner bez končetiny. Historicky pak lze hledat vzorek např. v Číně, kde byla eroticky uctívána deformovaná ženská nožka – tzv. lotosový květ, který spočíval v drastickém způsobu obvazování nohy a nošení malých bot od útlého dívčího dětství, které vedlo k tomu, že chodidla nenarostla do běžné velikosti a zůstala tak znetvořená a dětsky malá.

b) Neživé prodloužení těla

Jde o zaměření se na oblečení partnera. Typickým příkladem chťice jsou zde boty na vysokém podpatku, dále např. korzet či jiné erotické prádlo a jeho součásti.

c) Specifické látky

Zde se deviant orientuje na konkrétní materiál, který je objektem jeho touhy. Může jít o latex, kůži, ale také třeba PVC či gumu.

Transvestitismus

MKN hovoří pod označením F65.1 o Fetišistickém transvestitismu a popisuje ho jako „Nošení šatů opačného pohlaví, aby se dosáhlo sexuálního vzrušení, a aby se vytvořilo vzezření osoby opačného pohlaví. Fetišistický transvestitismus je odlišen od transsexuálního transvestitismu svou jasnou souvislostí se sexuálním nabuzením a silným přáním odstranit oblečení, jakmile se dostavil orgasmus a sexuální nabuzení klesá. Může se vyskytovat jako časnější fáze ve vývoji transsexualismu.“²⁷

Pro lepší vysvětlení, (fetišistický) transvestita má sexuální touhu se pouze dočasně převlékat do šatů jedinců opačného pohlaví²⁸, zatímco transsexuál chce být přímo považován za jedince opačného pohlaví. Má pocity, že se narodil do nesprávného těla a měl se narodit jako příslušník druhého pohlaví – muž se cítí být více ženou a naopak. To pak vede k touze být tzv. přeoperován, tj. stát se, složitým lékařským zákrokem spojeným s hormonální léčbou,

²⁶ Bancroft, J.: *Human sexuality and its problems*. Churchill Livingstone. Edinburgh 1989. ...Citováno podle: WEISS. *Sexuální deviace*, s. 94-95.

²⁷ MKN, s. 240.

²⁸ (pozn. bývá využíváno i ke komerčním účelům, na tzv. „travesti show“)

příslušníkem jiného pohlaví. „Pro diagnostiku je nezbytné trvání minimálně dva roky. Časté jsou střety s míněním rodiny, vrstevníků a spolupracovníků, které mohou vést k depresi a suicidálnímu jednání.“²⁹

Jiné deviace v objektu – Nekrofilie, Zoofilie, Pyrofilie

Tyto deviace spadají všechny pod pojem fetišismu, avšak jejich zvláštnost zapříčinila, že se vyčlenily a mluví se o nich zvlášť. V současném MKN by se daly podřadit pod „Jiné poruchy sexuální preference“ pod označením F65.8.

Nekrofilie

Podstata nekrofilního chování tkví v pohlavním ukájení se na mrtvých osobách. Může jít však i o prosté vzrušení z přítomnosti mrtvého těla a věcí s pohřbem spojených. Je ale potřeba takové jednání odlišit od počínání nekrofilního sadisty, které je mimořádně nebezpečné, protože spočívá nejprve v usmrcení oběti a následně souloži s ní, zatímco samotný nekrofil nakládá s obětí, kterou sám neusmrtil.³⁰ Takovéto chování může být i pouze náhražkovým ukojením sexuálního chutiče, kdy pachatel nemá možnost pohlavního styku s živými lidmi.

Zoofilie (zoerastie, bestialita, sodomie)

Parafilik ukáží svoji sexuální touhu pohlavním stykem se zvířaty. Vědecká společnost je však na pochybách, jestli nejde ve většině případů spíše o náhražkové jednání nežli o deviaci samotnou. Nasvědčoval by tomu fakt, že takovýto typ chování se objevuje spíše na venkově a u lidí, které mají všeobecně snadnější přístup ke zvířatům, popř. kteří nejsou schopni navázat běžný partnerský vztah.

Pyrofilie

Jde o deviaci, kdy se předmětem erotické tužby stává pohled na oheň a plameny, často souvisí i se zakládáním požárů. Bylo zpozorováno, že mnoha pyrofilů se stává dobrovolnými či profesionálními hasiči. Pyrofilie není to samé co pyromanie, která je výrazem širším – „krom pyrofilů se vztahuje ještě na další pyromany, tedy repetitivní žháře, u nichž se sexuální motivace jednání nepředpokládá.“³¹

2.3. Homosexualita

Tradičně sem byla řazena i homosexualita. Ta však byla ze seznamu Mezinárodní klasifikace nemocí již vyřazena a je na ni nahlíženo jako na běžné chování, které je pouze

²⁹ SVOBODA. *Psychopatologie a psychiatrie*, s. 261.

³⁰ (pozn. - „nekrofilní chování není vzácností u sadistů, kterým mrtvá osoba dává dokonalý zážitek dokonalé bezmoci oběti v jeho rukou.“ – BRZEK. *Sexuologie pro právníky*, s. 39.)

³¹ BRZEK. *Sexuologie pro právníky*, s. 41.

protikladem k heterosexuality. Pokud někdo pokládá svou sexuální orientaci (ať už homo-, hetero-, či bi-sexuální) za problematickou či jako přítěž, jde již dle MKN pouze o tzv. egodystonickou sexuální orientaci (pod kódem F66.2). Samozřejmě postoje společnosti k homosexualitě byly různé ve vývoji dějin lidstva ale i v současnosti, kdy některé (spíše blízkovýchodní) kultury pokládají chování gayů či lesbiček ještě stále za trestné. Jako příznivý postoj vyspělých kultur vůči homosexualitě pokládám zavádění institutu registrovaného partnerství, kdy tímto státy deklarují i po právní stránce, že homosexuální svazek je stavěn na roveň tradičnímu manželskému svazku a nebere ho jako něco méněcenného. Výjimkou zde však stále zůstává rozdílnost v přístupu státu mezi heterosexuálními a homosexuálními páry, které chtějí založit rodinu. „Jde o to, že stejnopohlavní dvojice (stejně jako osaměle žijící člověk), není schopna poskytnout dítěti potřebný oboupohlavní identifikační a komplementační vzor. V takovém rozhodování, kde se dostává do konfliktu právo občana na adopci či asistovanou reprodukci na straně jedné s právem dítěte na dobré rodinné a výchovné prostředí na straně druhé, musí být dána přednost právu dítěte.“³² K tomuto Brzek dodává, že někteří homosexuální jedinci jsou i přes svoji orientaci schopni heterosexuální i manželské adaptace.

³² BRZEK, *Sexuologie pro právníky*, s. 48.

3. SEXUÁLNÍ PATOLOGIE V DĚJINÁCH A RŮZNÝCH KULTURÁCH

V této kapitole bych se rád rozepsal o různých pohledech na sexuální chování v průběhu dějin a z hlediska odlišných kultur. Cílem by pak mělo být seznámit čtenáře s faktem, že názor na různé sexuální odchylky byl v historii odlišný a vlastně může být stále rozdílný i dnes a to jen v závislosti na kultuře. Mělo by to vést k přesvědčení, že lidé se nemění, mění se pouze kulturní zvyklosti. To chování, které bylo v minulosti považováno za nepřijatelné je dnes společností běžně tolerováno a přijímáno, např. homosexualita. Nebo naopak - právě to chování, které bylo v historii běžné (či dokonce bylo bráno jako norma) je dnes většinové společnosti odporné a často i protizákonné. To samé bych mohl říct i o odlišných kulturách v dnešní době, žijících na opačných koncích planety. Jako příklad mohu uvést fakt, že indiánské dívky dnes rodí běžně před dosažením svých 14tých či 15tých narozenin a najdou se i extrémnější případy (např. když svět před rokem obletěla zpráva o porodu 10leté indiánské dívky). Z pohledu jejich kultury nic zvláštního, z hlediska Evropana učebnicový příklad pedofilie.

Nyní bych tedy rád zabrousil do nejznámějších částí lidské historie a pro lepší představu tak nastínil, jak to v jednotlivých časech a kulturách se sexualitou vypadalo.

3.1. Starověk

3.1.1. Incest v Egyptě

V Egyptě byli Faraoni považováni za Bohy na zemi, popř. za jejich převtělení. V horních vrstvách tudíž bylo nutno zachovat určitý božský rodokmen. Z toho důvodu bylo přímo nezbytné nepřivést do rodiny někoho neurozeného. Tento druh výkladu vychází i z uznávání božského páru sourozenců Isidy a Osirise. Další druh výkladu – racionalistické pojetí – vychází z dědického práva. Pokud mělo dojít k dědění, musela by se půda (tj. území Egypta) dělit mezi syny i dcery. Pro zachování půdy jako celku proto bylo výhodnější vzít si vlastní sestru. Otázkou však zůstává, zda by už nebylo rovnou lepší změnit rodinné právo. A jelikož ke změně zákonů nedošlo, lze vyvodit, že incest byl přirozený (alespoň co se horních vrstev týče). Dokladem je i oslovování milenců v egyptské milostné poezii coby „bratře“ a „sestro“. Pokud nahlédneme do jiných kultur této doby, zjistíme, že toto bylo běžné jen v Egyptě. Tak např. u židů se mohli brát pouze sourozenci od společného otce, nikoliv od

společné matky. V Indii byly sňatky sourozenců zakázány až do šestého kolena.³³ Soudím, že tomu bylo právě proto, aby se zabránilo degeneraci potomstva.

3.1.2. Řecká homosexualita

V klasickém období řeckých dějin (500-336 př. n. l.) byl vztah muže k ženě poměrně netečný. Homosexualita se stala pro toto období charakteristickou. Toto je dost zvláštní, protože v jiných obdobích řecké historie tomu tak nebylo (vždyť i z mytologie vyplývá, že celá Olympská rodina byla heterosexuálně laděná) a nebylo tomu tak ani na jiných územích ve stejné době. Pochybuji, že by to bylo dáno určitou fyziologickou anomálií osob této doby, hlavní příčinu shledávám v kulturních aspektech tohoto období, kdy muž nechtěl být ovládán ženou a její role coby rovnocenného partnera šla do ústraní. Každopádně to vypadá na povznesení homosexuality na určitou vyšší úroveň partnerského soužití.³⁴

Homosexuální prostituce byla velmi rozšířená. „Volný milostný poměr s mladými děvčaty byl v Řecku neobvyklý, avšak milostný poměr s eféby, to znamená s mladými muži, byl zcela běžný.“³⁵ Kuplířství bylo zakázané, přesto byl tento zákaz tiše tolerován, nebo obcházen tím, že mladíci za své služby dostávali drahé dary nebo dokonce i tím, že efébové žili u svých milenců v domě. Zde bylo postaráno o jejich řádnou výchovu, což bylo pro rodiče těchto efébů výhodné a nikdo je nemohl obvinít z kuplířství.

Proč ale homosexualita byla jen na území Řecka? Byl zde povznesen ideál krásy – a to dost blízko tělu štíhlého mladého eféba. Přesto nic nenasvědčuje tomu, že by mladí efébové měli být ze základu své sexuality homosexuály. Co tedy vedlo tyto jedince k tomu, být povolný často o dost staršímu milenci k aktivitám příznačným právě pro stoupence rozdílné sexuální náklonosti? I v dnešní době je známo, že homosexuálními prostitutky bývají i zástupci čistě heterosexuální orientace a dělají to jen pro materiální výhody z toho plynoucí. V Řecku k tomu zcela jistě přispěl fakt, že společnost této doby byla na toto chování přivyklá a dokonce spíše než, že by ho tolerovala, brala tento trend v jistých kruzích dokonce jako nutnost, zvláště když to chtěl mladý řecký občan v budoucnu někam dotáhnout.

3.2. Středověk

Tak jak byl starověk poměrně tolerantní k různým druhům sexuálních odchylek, o středověku se to již říci nedá. Bylo to zcela jistě způsobeno nástupem křesťanství. Pro

³³ MORUS, Richard Lewinsohn. *Světové dějiny sexuality*. 3. vydání. Praha: Ikar, 2007, s. 18-19.

³⁴ MORUS. *Světové dějiny sexuality*, 2007, s. 30.

³⁵ MORUS. *Světové dějiny sexuality*, s. 42.

zbožného člověka měl být sex užitečný jen k tomu, aby zplodil dítě. Vůbec nešlo pomyslet, že by běžný křesťan provozoval sex jen pro zábavu. Za jediný možný typ uspokojení sexuálního chtíce byl považován pohlavní styk s manželkou za účelem zplodění dítěte. Ovšem ani vývoj ve středověku neprobíhal totožně ve všech zemích – např. ve vrcholné době středověku se v severoitalských městech již začínala ke svému zrodu probouzet renesance, která znamenala určitý odklon od boha a tím i uvolnění přespříliš pevných mravních zásad. Dá se ale všeobecně říci, že pro různé variace sexuálního chování nebyl středověk vůbec přívětivý.

V rané křesťanské době byla homosexualita souzena před církevními soudy. Zpočátku byly za homosexualitu udělovány mírné tresty, popř. uděleno pokání. „V pozdějším období, od 11. století, byly případy sodomie nebo chlípnosti proti přírodě předávány světským soudům, což znamenalo návrat ke smrtelným trestům pro pachatele "ohavného hříchu". Jako sodomie byla označována nejen homosexualita, ale i zoofilie, později také styk s mrtvolami, ukájení se na sochách a ještě později masturbace.“³⁶

3.2.1. Homosexualita a transsexualita u Indiánů

Pokud bychom měli srovnat úplně jinou kulturu této doby, nejvhodnější bude nahlédnout do Ameriky. Z logiky věci plyne, že tento světadíl byl před příjezdem Kryštofa Kolumba zcela nepoznamenaný křesťanskou naukou. Pro místní obyvatele (Indiány – jak je posléze sám Kolumbus nesprávně pojmenoval) byl typický způsob života v kmenech, v jehož čele stál náčelník s podporou šamana. Pro zajištění úspěchu při lovu se pořádaly obřady - tzv. Bizoní tance, jejichž součástí byl i homosexuální styk.

Dalším důkazem, že Indiáni byly velmi otevřeni k sexuálním odlišnostem, je i existence tzv. Dvojího Ducha. Z dnešního pohledu šlo o transsexuály. Od pradávna byli tito jedinci, kteří se cítili být spojením obou pohlaví a proto se převlékali do šatů svého protějšku, uznávání a to dokonce podobně jako náčelník či šaman. Víra Indiánů v to, že jsou tito Dvojí Duchové z jiného světa, byla natolik silná, že se stávali šamany nebo je náčelník často žádal o radu.³⁷

³⁶ PROCHÁZKA, Ivo, GRAUPNER, Helmut. *Historie právních postojů k homosexualitě* [online]. Logos, 3. 8. 1997 [cit. 6.3.2013]. Dostupné na <<http://www.ecn.cz/PRIVATE/logos/pravhist.htm>>.

³⁷ FEKEOVÁ, Eva. *Problematika homosexuality ve výuce na českých školách: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra rodinné výchovy a výchovy ke zdraví, 2007. 56 l., 47 l. příl. Vedoucí diplomové práce Jitka Reissmannová. Str. 21-22.

3.3. 19.-20. Století

Na přelomu 19. a 20. století došlo k přelomu v náhledu na sexualitu a hlavně v nazírání na její možné odchylky. Na řadu konečně přišlo odtabuizování takových témat, každý se více zajímal o možné zvrhlé varianty sexuálního chování. Přispěl k tomu zcela jistě i znatelnější odklon od náboženství. Na to navázal i trend, že cudnost už nepatřila mezi nejdůležitější hodnoty. Nechat si své panenství pro manžela až do svatební noci už také nebylo usancí. Společnost dokonce začala na tento zvyk nahlížet jako na ojedinelost, která byla pro tuto dobu již přežitkem. K tomu se navíc ženy stávaly čím dál více emancipované. Již nebyly tak podřízené mužům, konečně je bylo možno vidět na vysokých školách a dokonce i na vysokých postech v zaměstnání.³⁸

Doba si takovou sexuální revoluci zcela jistě žádala. Byla to pouze reakce na to, že se o takových tématech nesmělo ve společnosti dlouho mluvit. Dekadence začala být dokonce některými uctívána jako umění a stal se z ní umělecký směr. Pro mě je to jen potvrzení toho, že společnost už vesměs nepotřebovala kárat zastánce odlišných choutek, zastánce něčeho odporného.

3.3.1. Objevení sadismu a masochismu

Pojem masochismus jako první vymezil vědec Kraft-Ebing ve svém díle „Psychopathia sexualis“ (vydáno 1902) a vůbec tento název i zavedl. Inspiroval se jménem rytíře Leopolda von Sacher-Masocha, který – coby literát stejné doby - popisoval ve svých dílech muže, kteří (stejně jako on sám) uspokojovali svůj sexuální pud právě tím, že se rádi nechali trýznit od žen.

Leopold von Sacher-Masoch byl velmi vzdělaným člověkem, dokonce soukromým docentem historie na univerzitě ve Štýrském Hradci. Psal ovšem i komedie a historické romány. V roce 1870 vydal svazek novel nazvaný „Kainův odkaz“, kde popsal svou náklonnost k masochistické perverzii. Barvitě zde líčí praktiky provozované mezi agresivními ženami a otrockými muži. Nejznámější novela z toho svazku se jmenuje „Venuše v kožiše“, jejíž děj se točí okolo sadistické Vandy a masochisticky zaměřeného Severina. Od této chvíle se stal kožich a bič nejtypičtějšími pomůckami v sado-masochistických hrách. Za zmínku stojí ještě říci, že v povídkách Sacher-Masocha původně převládalo sadistické zaměření, později je však možné zpozorovat přesun k masochistickému pojetí děje.³⁹

³⁸ MORUS. *Světové dějiny sexuality*, s. 226-227.

³⁹ MORUS. *Světové dějiny sexuality*, s. 230-231.

Na Sacher-Masochově přechodu ze sadismu k masochismu v jeho novelách lze jen potvrdit, že obě tyto deviace spolu souvisí a navzájem se doplňují, neboť pokud jeden účastník těchto hrátek zastává sadistickou roli, musí logicky někdo jiný (záměrně nepíše druhý, protože je možnost tyto praktiky aplikovat i ve více lidech) předvádět zas roli masochistickou.

Tím jsem se dostal právě k sexuální deviaci, zvané sadismus. Je odvozena od markýza de Sade, jenž jako spisovatel psal povídky s tímto tématem. To bylo však již o dost dříve, nežli byl popsán masochismus. Spočívá v rozkoši z trýznění někoho jiného, avšak blíže ji rozvedu na jiném místě této diplomové práce.

3.3.2. Voyeurství

Už i na přelomu 19. a 20. století byla Paříž známá jako město lásky, tak jak ji známe dodnes. Turisté se sem sjížděli, aby mohli okusit nádech erotična, který Paříž nabízela ve všech různých barvách. Muži z celého světa si zde rozhodně přišli na své a to v přímé úměře na jejich majetnosti. Nabídka byla od nejluxusnějších pánských podniků, přes kankán v Moulin Rouge až po automaty s obrázky svlékajících se žen. Ovšem na své si přišli právě i voyeurů, které průvodci vodili do městských parků, aby zde měli možnost pozorovat milující se páry. Ne snad, že by pohled na coitus cizích osob nedokázal vzrušit i zdravé jedince, ale voyeurů těmto návštěvám parků dávali přednost před návštěvou nevěstince i přesto, že by si to mohli finančně dovolit.⁴⁰

Osobně, když si představím Paříž této doby, naskočí mi v hlavě umělci jako Arthur Rimbaud a Paul Verlaine coby představitelé uměleckého směru Dekadence. Tito dva prokletí básníci spolu s Oscarem Wildem jsou pro mě hlavními představiteli dekadentního stylu. Ten se projevuje mj. opěvováním morbidity, sklíčenosti či pesimismu, ale také hlavně sexuální přesyceností. A právě sexuální přesycenost byla i následkem sexuální revoluce v této době, sexuálních témat bylo všude najednou až přilíš.

Co se týče 20. století a pohledu jednotlivých států na různé formy sexuálních parafilií, lze říci, že s přechodem od autokratických režimů k demokracii se na nenásilné formy sexuálních odchylek začíná pohlížet tolerantněji. Nejhorší zvěrstva, jako byly pokusy odstranit homosexuály v koncentračních táborech, jsou už minulostí. V druhé polovině a hlavně na konci 20. století v demokratických státech přestává být trestná homosexualita, alespoň co se křesťanských zemí týče. V mnoha zemích arabského světa (přestože jsou

⁴⁰ MORUS. *Světové dějiny sexuality*, s. 239.

demokratické) tento tolerantní trend stále ještě brzdí náboženské zvyky. Tam, kde jsou tyto předsudky zakořeněny prostřednictvím náboženství, je, dle mého názoru, o dost těžší překonat tuto podjatost.

Nicméně doufám, že se mi tímto krátkým exkurzem do různých civilizací na různých bodech časové osy podařilo dokázat, že nahlížení na různorodost lidské sexuality je dáno především kulturou.

4. SEXUÁLNÍ DEVIANT A SEXUÁLNÍ DELIKVENT

Pro správnou metodologii musím ještě upřesnit rozdíl mezi pojmy sexuální deviant a sexuální delikvent. Někomu bude rozdíl mezi těmito pojmy hned zřejmý, ale u širší laické veřejnosti tomu tak nemusí být a zbytečně to pak může vést k překrouceným nebo nesprávným závěrům. Pro upřesnění tedy uvádím, že sexuální deviant trpí parafilii a sexuální delikvent může být z tohoto hlediska normální, avšak porušil sociální či právní normy sexuálního chování.

Sexuolog Petr Weiss vytvořil dokonce i přehled neparafilních sexuálních agresorů. Dle něho to mohou být:

- „sociosexuálně a psychosexuálně nezralí muži, kteří se z důvodu nedostatečné interiorizace společenských norem sexuálního chování, vysoké hladiny sexuální tenze či pro nedostatečnou schopnost věkové či pohlavní diferenciaci sexuálního objektu mohou dopustit deliktů nejrůznějšího charakteru – od sexuálního zneužívání až po sexuální agrese
- jedinci s psychopatickou strukturou osobnosti (tedy jedinci s poruchou osobnosti). Nejčastěji jde o pachatele s rysy nezdrženlivosti a anetičnosti, s tendencí okamžitě vyhovět svým pudovým impulzům, jejichž sexuální trestná činnost bývá polymorfnější a obvykle agresivního charakteru
- muži, u nichž jsou sexuální delikty podmíněny situačně, např. vlivem alkoholu (expozice genitálu, sexuální agrese, hebefilní delikty), dlouhodobou sexuální deprivací či určitým podílem oběti na trestném činu (znásilnění)
- hypersexuální jedinci se sníženou volní kontrolou a s převahou pudové složky nad erotickou komponentou sexuálního chování, u nichž se nejčastěji setkáváme s delikty sexuálně agresivního nebo hebefilního charakteru
- jedinci se sníženou schopností racionální kontroly sexuálního chování podmíněnou vrozeným či získaným defektem ve sféře rozumových schopností – jde především o mentálně retardované nebo encefalopatické jedince mladšího věku nebo starší muže s arteriosklerotickým či jiným degenerativním poškozením centrálního nervového systému (CNS). U těchto pachatelů se nejčastěji setkáváme s delikty pedofilního, hebefilního nebo exhibicionistického charakteru

- psychotici v relapsu duševní choroby, dopouštějící se sexuálních deliktů nejrůznějšího druhu – ti však tvoří pravděpodobně nepatrný podíl v rámci celkové sexuální kriminality.⁴¹

Teď, když jsem určil rozdíl v pojmech, chci ještě objasnit, zdali se sexuální delikvence dopouští převážně pouze sexuální devianti. Z hlediska samotného potrestání pachatele – sexuálního delikventa soudem, při určení druhu a výměry trestu, je totiž velmi podstatné, zdali jde zároveň i o pachatele – sexuálního devianta, či nikoliv.

K tomuto je dále potřeba říci, že přílišné nahlížení na sexuálního delikventa jako na sexuálního devianta může přinášet i své negativa. Sice si nemyslím, že by tomu tak v současnosti bylo, ale je třeba si uvědomit, že pokud za každým sexuálně motivovaným trestným činem společnost uvidí pouze sexuálního devianta, je to rozhodně špatně. Mohlo by dojít ke zkreslenému pohledu a také k tomu, že se sexuální delikventi - neparafilici začnou tzv. házet do jednoho pytle s pachateli, kteří opravdu trpí parafilii. A já osobně se v této své práci sice snažím o to, aby společnost začala brát více v potaz to, že nemocní sexuální útočníci jsou ovlivněni svou chorobou a proto je tím více potřeba rozlišovat mezi pachateli - devianty a pachateli - nedevarianty.

Nejtypičtějším příkladem, kdy se pachatel (delikvent) dopustí sexuálně nepřijatelného chování, aniž by byl sám deviant, je znásilnění či incest. Dále to pak může být vzácně i exhibicionistické chování a Brzek nezapomíná ani na sexuální delikty spáchané osobami s jinou duševní poruchou jako např. schizofrenií, aniž by tyto duševně nemocné osoby byli sexuálními devianty v pravém slova smyslu. Podrobně jsou tyto nedevariantní delikventi rozebráni níže.

Nyní bych rád popsal poznatky sexuologů o rozdílech mezi těmito skupinami. Co se týče parafiliků, Gebhard uvádí, že tyto delikventi bývají mladší, s vyšším vzděláním a inteligencí, mají častější problémy ve vztahu k rodičům i vrstevníkům, méně předmanželských sexuálních zkušeností, se sexuálním životem začínají až později, mají sklon k brzkému ženění se a spíše nezneužívají drogy a alkohol.⁴²

Zvěřina s Pondělíčkovou porovnávali ve svém výzkumu skupiny parafilních a neparafilních sexuálních deviantů. Závěry z výzkumu vyústily v utvoření jejich charakteristiky parafiliků. Dle nich „byli mladší, častěji bez partnerského vztahu, měli

⁴¹ KOVÁŘ. *Sexuální agrese*, s. 89.

⁴² BRICHČÍN. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, s. 30.

v anamnéze větší počet sexuálních deliktů, ejakulaci při deliktu a sadistické sny a fantazie, přičemž se u nich neprojevuje výraznější psychopatologie⁴³.

Weiss a Zimanová ve svém zjištění shrnují, že „jsou pro neparafilní jedince typické především problémy v oblasti osobnostních rysů a vývojových faktorů podmiňujících jejich celkovou sociální maladaptaci (dysfunkčnost nukleární rodiny, obecná kriminalita, partnerská a profesionální maladaptace), zatímco u parafilních delikventů je defekt většinou omezen na oblast sexuální motivace a sexuální socializace.“⁴⁴

Veškeré tyto poznatky sexuologů vedou k jasnému závěru, že za sexuální delikvencí může stát velmi mnoho jiných důvodů, než je právě přítomnost parafilie.

⁴³ ZVĚŘINA, Jaroslav, PONDĚLÍČKOVÁ, Jaroslava. Diagnóza sexuální deviace u sexuálních agresorů. In: *Sborník vědecko-pracovní schůze České sexuologické společnosti*. Opava, 1982, s. 252-256.

⁴⁴ WEISS, Petr, ZIMANOVÁ, Jana. Deviantní a nedevariantní sexuální delikventi. *Časopis lékařů českých*, 1985, roč. 124, č. 20. s. 622-624.

5. SEXUÁLNÍ DEVIACE Z POHLEDU PRÁVA

Poté, co jsem podal zběžný přehled sexuálních deviací, rozprostřelo se pole otázek, jak na jejich existenci a problematiku, která z nich vyplývá, reaguje naše platné právo.⁴⁵ Jelikož je nezpochybnitelné, že jsou sexuální aberace nemocí, je tak i potřeba na parafiliky i jako na nemocné pohlížet, pokud jde o posuzování sexuální deliktu. V této kapitole se chci tedy zabývat hlavně otázkou, jak jsou nastaveny naše zákony při střetu se sexuálním deviantem.

5.1. Pojmové znaky TČ

Než se ale pustím do zvláštní části trestního zákoníku, je potřeba nejdříve vyjasnit za jakých okolností bude pachatel protiprávního jednání trestně odpovědný. K tomuto budu čerpat z učebnice Trestní právo hmotné profesora Jiřího Jelínka.

Pro přehlednost začnu nejobecnějším vymezením pojmových znaků trestného činu (dále TČ). Jsou jimi protiprávnost, typové znaky trestného činu a obecné znaky uvedené v zákoně. Obecnými znaky jsou stanovený věk a přičetnost, u mladistvých pak ještě rozumová a mravní vyspělost. Je nutné nezapomenout na ustanovení §111 trestního zákoníku, které definuje, co vše je trestným činem. Rozumí se jím totiž i příprava zvlášť závažného zločinu, pokud to zákon výslovně stanoví, pokus TČ, organizátorství, návod a pomoc.

Mezi typové znaky se řadí objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka TČ. Objektem bude zákonem chráněný zájem, v této diplomové práci se bude jednat např. o svobodu rozhodování v pohlavních vztazích (v případě znásilnění) nebo nedotknutelnost osobního vlastnictví (krádež spodního prádla fetišistou). Objektivní stránka se skládá z jednání, následku a příčinné souvislosti mezi nimi. Subjektivní stránka se zabývá zaviněním, které zde bude v naprosté většině případů úmyslné. Subjektu neboli pachateli TČ chci věnovat vyšší pozornost.

Subjektem TČ bude trestně odpovědná fyzická osoba, která bezprostředně⁴⁶ spáchala trestný čin.

⁴⁵ (pozn. V dalších částech této práce budu na některých místech operovat se zákonnými ustanoveními trestního zákoníku a trestního řádu. Konkrétní paragrafy budou obsahovat pojmy, které nejsou zcela jednoznačné, ale konceptuálně se nehodí na žádné místo této práce. Proto toto pojmosloví, které upřesňuje právní teorie či judikatura, včetně paragrafového znění zmiňovaných zákonných ustanovení uvedu až v příloze.)

⁴⁶ (pozn. Slovo „bezprostředně“ znamená, že pachatelem je i osoba, která na spáchání činu měla účastníka v užším slova smyslu, například pomocníka. – JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011. s. 180.)

Pachatelem bude fyzická osoba, která je v době činu příčetná a současně dovršila patnáctý rok věku. Dle okolností případu, jde-li o mladistvého pachatele provinění, musí být rozumově a mravně vyspělý a může jít i o osobu charakterizovanou zvláštními znaky.

5.2. Problematika (ne)příčetnosti

Nyní se dostávám k samotnému jádru věci- k posuzování příčetnosti pachatele. Její určení ovlivní rozhodnutí soudu o vině a trestu pro pachatele sexuálního deliktu. § 26 trestního zákoníku uvádí, že pro nepřičetnost není trestně odpovědný, kdo pro duševní poruchu nemohl v době činu rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání. Jelínek uvádí čtyři znaky, které musí být současně naplněny pro to, aby se dalo určit, že pachatel jednal v nepřičetnosti:

- pachatel trpí duševní poruchou,
- je zbaven schopnosti rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládnout své jednání,
- ztráta rozpoznávací nebo ovládací schopnosti je důsledkem duševní poruchy,
- duševní porucha a ztráta rozpoznávací nebo ovládací schopnosti u postižené osoby jsou dány v době činu.⁴⁷

Dle § 123 trestního zákoníku se duševní poruchou rozumí mimo duševní poruchu vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká sociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka.

Z výše řečeného vyplývá, že sexuální deviace je považována za duševní poruchu z pohledu trestního práva, ale samotná její existence nezabavuje trestní odpovědnosti. Zároveň je třeba soustředit se ještě na podmínku absence ovládací a rozpoznávací schopnosti v době činu. „Mezi znalci sexuology i psychiatry je shoda v tom, že přítomnost sexuální deviace nijak významně nenarušuje schopnosti rozpoznávací.“⁴⁸ Je ovšem složité posoudit ne/přítomnost schopnosti ovládací. Pokud by zde nebyla, není pachatel trestně odpovědný, pokud by byla zmenšená, je to okolnost pro udělení nižšího trestu (nehledě na soudní nařízení ochranné léčby).

Pro znalce (sexuology a psychiatry) je toto určení těžší tím spíše, že tento pojem je ryze právní. Mají spíše určit, že chtič deviantního pachatele byl natolik silný, že nemohl ovládnout své jednání. Zpočátku, s rozvojem bližšího studia sexuálních deviací, tomu jistě tak bylo, protože zde byla vyšší snaha medicionalizovat parafilie a ochránit tak pachatele před

⁴⁷ JELÍNEK. *Trestní právo hmotné*, s. 186.

⁴⁸ BRZEK. *Sexuologie pro právníky*, s. 25.

potrestáním za čin, za který prakticky nemůže. Druhou možností znalců je naopak přiznávat přítomnost ovládací schopnosti a tak ho vystavit možnosti tvrdého potrestání, což by de facto šlo proti názoru, že určitý druh sexuální odchylky je nemoc, která ztěžuje jejím nositelům běžný život. Dnes, po pár desetiletích od počátku bližšího zkoumání aberací, lze říci, že jsou tendence k tomu sníženou ovládací schopnost přiznávat. To především u prvního delikventova selhání, nepoučeného o své parafilii. To však nelze šablonovitě předpokládat u každého prvně posuzovaného deviantního delikventa.⁴⁹

„Při hodnocení trestných činů, spáchaných v střízlivém stavu, bere znalec u posuzované osoby v úvahu několik faktorů:

- pořadí deliktů v životě posuzované osoby,
- přípravu a promyšlenost deliktu,
- stupeň poznání vlastní pohlavní odlišnosti,
- znalost východiska z deviantního puzení,
- intenzitu sexuální potřeby a stav inhibičních mechanismů u posuzovaného.“⁵⁰

5.3. Sexuologický posudek

K objasnění skutkových okolností, které provázely spáchání trestného činu, si orgány činné v trestním řízení opatřují expertní stanoviska odborníků z konkrétního oboru. Může jít o odborné vyjádření a není-li takový postup vzhledem ke složitosti posuzované otázky postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce. Vypracováním znaleckého posudku může být pověřen znalec, který je zapsaný v seznamu znalců vedených u krajských soudů nebo znalec jmenovaný ad hoc pro konkrétní případ. Znaleckou činnost ve složitějších případech vykonávají specializovaná pracoviště pro znaleckou činnost, vědecké ústavy či vysoké školy. Vypracování znaleckého posudku iniciuje nejčastěji soudce, není ale vyloučeno, aby byl znalecký posudek předložen stranou⁵¹ bez vyžádání soudem.

Znalecký posudek je tvořen třemi částmi – nálezem, vlastním posudkem a znaleckou doložkou. V nálezu se stanoví informace důležité pro vypracování posudku. Vlastní posudek obsahuje odpovědi znalce na položené otázky. Znalec zde však nesmí řešit právní otázky (např. byl-li pachatel přičetný) a hodnotit důkazy – tyto úkony přísluší jen soudu. Ve znalecké

⁴⁹ WEISS. *Sexuologie*, s. 534.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ §110a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním: „Jestliže znalecký posudek předložený stranou má všechny zákonem požadované náležitosti a obsahuje doložku znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku, postupuje se při provádění tohoto důkazu stejně, jako by se jednalo o znalecký posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení. ...“ Stejnou váhu bude mít samozřejmě i při vypracování posudku znalcem ze seznamu znalců.

doložce, která je poslední stranou posudku, se uvádí označení seznamu, v němž je znalec zapsán, označení oboru, v němž je oprávněn podávat posudky, a číslo položky, pod kterou je úkon zapsán ve znaleckém deníku.

Co se týče sexuologického posudku, ten je opatřován nejčastěji z toho důvodu, aby si soudce mohl na jeho základě učinit závěr o příčetnosti pachatele, o níž by mohly být dány pochybnosti z důvodu parafilie. Dalším důvodem může být například vyjádření psychologa/sexuologa k navržení vhodné léčby. Dle Slavoje Brichcína sleduje sexuologický posudek u mravnostních trestných činů splnění čtyř úkolů:

- a) pečlivá sexodiagnostika,
- b) úplná a přesná psychodiagnostika,
- c) důkladná analýza rozpoznávacích a ovládacích schopností
- d) odpovědné navržení zdravotnických opatření a prognostická úvaha.⁵²

a) Sexodiagnostika si klade za cíl rozebrat preferované sexuální podněty vyšetřovaného. Brichcín zde zdůrazňuje, že pro správnou diagnostiku deviace je potřeba vyslechnout exploraanda mnohem obšírněji, než jen ke konkrétnímu spáchanému činu.⁵³

b) Je potřeba komplexně zhodnotit psychický stav vyšetřovaného a své závěry v posudku opřít i o znalosti jiných psychických poruch, které mohou mít vliv na deviaci.

c) Znalec se zde zaměřuje například na seznámení exploraanda se svou pohlavní odlišností a možnostech její kontroly, zvažuje intenzitu sexuální potřeby a způsoby uvolnění sexuální tenze a hlavně schopnost ovládat pudové podněty a realizaci svých deviantních představ společensky přijatelnými způsoby.⁵⁴ Nejen z toho se pak usuzuje o otázkách příčetnosti pachatele.

⁵² BRICHCÍN. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, s. 84.

⁵³ (pozn. Má obsahovat např. i údaje o masturbaci, o počtu a střídání partnerů, schopnosti zamilování, způsobu milostné přede hry, náznaky pohrdání ženami, zmínky o agresích vůči zvířatům nebo dokonce i informaci o delší pauze mezi prvním a druhým koitem v životě. - BRICHCÍN. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, s. 85.)

⁵⁴ BRICHCÍN. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, s. 86.

6. DIAGNOSTIKA

Na to, aby parafilik zjistil přesnou diagnózu své deviace, je nutné navštívit odborníka. I přesto, že si může myslet, že rozhodně ví, jakou parafilii trpí, nemusí tomu tak být, neboť je možné mu diagnostikovat poruchu sestávající z více různých psychopatologií. Problémem je, že dokud nedojde k projevu této deviace, parafilik stěží sám od sebe navštíví odborníka. Může tak dlouhá léta či i celý život žít s touto odchylkou a svoji touhu ukájet autoerotikou nebo jiným přijatelným náhražkovým způsobem (u pedofila např. adaptací na sex s dospělou osobou). Nejčastěji se tak deviant dostane k specialistovi právě až po spáchání deliktu či jiném projevu své parafilie vůči okolí.

Druhů vyšetření, které pak musí parafilní jedinec podstoupit je vícero. Základními diagnostickými metodami jsou však psychodiagnostické, psychofyziologické a anamnestické postupy. Problematickým se jeví odhalení skutečného stavu věcí, protože sexualita je intimní sférou každého z nás a většině se o ní nesnadno při rozhovoru svěruje (např. říct lékaři o svých sexuálních představách a preferovaných fantaziích) a ve formulářích raději neuvede přesné informace. To pak ztěžuje určení přesné diagnózy.

6.1. Psychodiagnostické metody

Je potřeba říci, že tyto metody rozhodně nejsou určeny pro přímé stanovení existence sexuální deviace, to pomocí těchto metod určit nelze. Jsou zaměřené spíše na charakteristiku odchylek v inteligenci, osobnosti, motivaci apod. Důležitým předpokladem pro to, aby byly tyto metody brány v potaz při určování sexuální deviace, je skutečnost, že sexuální odchylka se může projevit u osobnosti navenek i jinak, např. asociálním chováním či osobnostním vývojem jednotlivce. Pomocí psychodiagnostických metod se, na základě různých osobnostních vlastností exploranda (vyšetřovaného), sexuologové pokouší vytvořit určitou typologii osob s konkrétní sexuální deviací. Dle výsledků psychodiagnostických metod lze, na základě statistického zjištění, do určité míry usuzovat o přítomnosti parafilie. Avšak jako samostatná metoda se pro takový závěr rozhodně nehodí.⁵⁵ Je proto možné, že někteří zdraví jedinci budou dle těchto metod charakterizováni jako devianti a naopak jedinci s přítomností sexuální abnormality mohou vykazovat osobnostní vlastnosti stejné jako zdravý člověk.

Mezi druhy psychodiagnostických postupů se řadí různé speciální sexuologické dotazníky, Rorschachův test a kresba lidské postavy.

⁵⁵ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 179.

a) Rorschachův test (ROR)

Podstatou Rorschachova testu je rozbor osobnosti pacienta pomocí deseti karet s inkoustovými skvrnami. Tyto obrázky se vyšetřovanému předkládají a on má za úkol říct, co si pod nimi představuje. Statisticky mají nositelé stejné patologie stejné nebo podobné asociace na poskytnuté snímky. A nezkoumá se pouze představivost, ale také např. rychlost explorandovy odpovědi, zdali se zaměřuje na detaily, zda a jakou roli u něj hraje barva skvrny nebo jestli podá jednu či více odpovědí.

b) Kresba lidské postavy (FDT)

Taktéž u kreseb lidské postavy se dají vyzorovat určité prvky, které jsou statisticky příznačné pro určitou patologii. Tak např. dle výzkumu Hubálka lze u takových kreseb exhibicionistů sledovat „typické zdůraznění očí u protipostavy a zdůraznění oblasti genitálu (přezkou opasku, rozparkem kalhot apod.) u postavy identifikační.“ U pedofilů je pak typické „změněné proporce obou postav na dětské (velká hlava, menší tělo) a potlačení sekundárních pohlavních znaků u ženské protipostavy“. U sexuálních agresorů bývá na výsledné malbě zobrazeno „zkarikování ženské figury, zbraň nebo prsty s ostrým zakončením u postavy identifikační a její nadměrná maskulinizace.“⁵⁶

6.2. Psychofyziologické metody

a) Falometrie

Falometrie (též falopletyzmografie) je považována za základní psychofyziologickou sexodiagnostickou metodu. Pacientovi jsou při ní prezentovány podněty, ať už formou vizuální (videozáznam, fotografie) nebo auditivní (popis eroticky-vzrušující činnosti). Přitom se zkoumá závislost odezvy vyšetřovaného na tyto podněty a to sledováním objemových změn penisu u muže. Obdobně u žen se změnami prokrvení vulvy na určité podněty zabývá vulvometrie.

Mezi podněty, které mají způsobovat objemové změny penisu (tumescence a detumescence) bývají zařazovány jak sexuální tak i pro zdravého člověka sexuálně neutrální impulsy.

„Na penis se mu (pacientovi) nasadí prezervativ a skleněný válec. Ve skutečnosti jde o jakýsi detektor lži: pacientovi usazenému v pohodlném křesle lékaři promítají fotografie, které mají zjistit klientovy sexuální preference a úchytky. Neukazuje se pornografie, ale obrázky oblečených i nahých žen či mužů, dětí, ale také svázané ženy nebo mrtvoly. I tyto

⁵⁶ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 181.

podněty mohou způsobit mírnou erekci (čidla přenášejí do měřicího přístroje informace o tom, jak se ve válci mění tlak vzduchu).⁵⁷

Falometrů je vícero druhů, rozlišují se v závislosti na technice měření. Některé měří obvod, některé objem (Freundův falometr), některé dokonce teplotu penisu. Různé typy falometrů proto vykazují různou spolehlivost výsledných hodnot.

Je však potřeba opět dodat, že ani falometrie není metodou, na jejímž základě by se dala jednoznačně stanovit přítomnost sexuální deviace. Výsledky falometrického vyšetření je nutno zkoumat vždy v kontextu s anamnézou.

b) Další psychofyziologické metody

Jako další metody tohoto druhu bych například zmínil polygraf (detektor lži), metodu záznamu pohybu očí a ve vývoji jsou i metody zaměřující se na měření rozšiřování očních pupil, kardiovaskulárních a dýchacích reakcí nebo elektrických mozkových potencióálů.⁵⁸

6.3. Anamnestické vyšetření

Spočívá ve výslechu pacienta sexuologem a je zaměřen na jeho psychosexuální vývoj. Dle Weisse je tato metoda, pro zjištění odchylky pacientovy sexuální motivace, nejspolehlivější. Dle něho deviantní vývoj charakterizují následující znaky:

a) Atypické zaměření a atypické chování v dětství

Již v dětství parafiliků se lze setkat s určitými signály, které napovídají, že by zde mohla být v budoucnu diagnostikována sexuální odchylka. Tak např. sadisté s oblibou týrali zvířata, pyrofilové zakládali ohýnky, sexuální agresori byli všeobecně agresivnějšími vůči svému okolí a u jedinců s narušenou sexuální identifikací bylo možno pozorovat jejich náklonnost k převlékání do šatů opačného pohlaví.

b) Odlišná náplň masturbačních fantazií a polučních snů.

c) Výskyt sexuálních dysfunkcí při zahájení heterosexuálních koitálních aktivit nebo nápadně opožděný, výjimečně i předčasný začátek sexuálních styků.

d) Nápadný časový odstup mezi první heterosexuální koitální zkušeností a dalšími koitálními aktivitami.

e) Slabá motivace k obvyklým sexuálním aktivitám.

⁵⁷ ŠEVELA, Vladimír. *Zastavte kastrace! Nebo ne?* [online]. Medical tribune cz – tribuna lékařů a zdravotníků. 20. 4. 2009 [cit. 7. 3. 2013]. Dostupné na <<http://www.tribune.cz/clanek/5953>>.

⁵⁸ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 193-195.

Velmi často se objevuje i preference nekoitálních aktivit před souloží či atypických sexuálních praktik, např. u sadistů v podobě análního koitu nebo koitem a tergo – tj. polohou zezadu.

f) Nedostatek sexuální empatie

U vyšetřovaných se v anamnéze často projeví jejich neschopnost porozumět sexuálním signálům partnerky, nemají obvyklé návyky dvoření a taktéž ani nedokážou pochopit sexuální potřeby partnerky.

g) Parcialistické zaměření

Tak jako běžní nedevidantní muži uvádějí při pohledu na ženu preferenci prsou či klínu, tak sexuální agresori či sadisté uvádějí často hýždě a stehna, pedofilové pak obličej.

h) Absence hlubších citových vztahů

Tyto uvedené znaky mohou napovídat tomu, že psychosexuální vývoj pacienta neproběhl standardním způsobem. Některý parafilik jich může splňovat více než jiný. Podle toho, jaké znaky a jakým způsobem je naplňuje, lze pak i usuzovat na konkrétní parafilii. Je však běžné, že i nedevidantní jedinec má některý z těchto znaků v anamnéze.

V anamnéze je třeba zaměřit se i na další oblasti života pacienta, které by mohly napovědět více o jeho deviaci a napomoci tak k výběru vhodné léčby. Jeví se proto vhodné zjistit i interpersonální (asertivita, schopnost empatie) a vztahové (způsoby sbližování, vztahy v manželství a k dětem) charakteristiky pacienta. Důležité je zjistit i základní body životní historie vyšetřovaného jako jsou traumata spojená se sexuálním zneužitím, úmrtím blízké osoby, rozpadem manželství, pobytem ve vězení. Kognitivní charakteristika vyšetřovaného vypovídá o jeho postojích k ženám, dětem či protispolečenskému chování. Jako předpoklad úspěšného výběru a následného dokončení léčby je potřeba rozpoznat, zda je pacient závislý na alkoholu či drogách, dále pak také pravděpodobnost jeho recidivy. Do toho je nutné stanovit i stav pacientova somatického zdraví, aby se dalo vyloučit, že sexuálně deviantní projevy jsou odrazem jiné poruchy, např. poškození mozku.⁵⁹

⁵⁹ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 197-204.

7. VYBRANÉ SEXUÁLNÍ DEVIACE

7.1. Pedofilie

7.1.1. Pojem

Pedofilie je dle MKN řazena mezi sexuální aberace pod označení F65.4 a jde o deviaci v objektu, kdy se předmětem zájmu stávají dívky či chlapci prepubertálního či časně pubertálního věku, tj. takoví jedinci, u nichž nejsou ještě plně vyvinuty druhotné pohlavní znaky⁶⁰. Weiss však ve své definici zmiňuje, že nejde o přitažlivost pouhou fyzickou nezralostí objektu, nýbrž i o fascinaci dětským chováním.⁶¹ Z hlediska evolučněbiologického je základem pedofilie „porucha v detekci tvaru těla (poměru pasu a boků), která způsobuje, že detektor věku (nastavený na signály, jako jsou hladkost kůže, lesklost vlasů a pohyblivost) není patřičně utlumen.“⁶²

Pohlavní zneužívání⁶³ a pedofilní chování nejsou totožné výrazy. Pedofilie představuje medicínský pojem, zatímco pohlavní zneužívání pojem právní (viz. Příloha). Sexuolog Antonín Brzek to objasňuje na jednoduchém příkladu⁶⁴, spočívající v tom, že i pedofilní deviant může vyhledávat coby objekt svého zájmu osoby starší 15 let, ale vzežením budou stále ještě dětského, neboť nebudou mít ještě plně vyvinuty druhotné pohlavní znaky. Pedofil se pak nebude dopouštět žádného trestního jednání – pohlavního zneužívání. Naopak dospělá osoba může vyhledat sexuální objekt mladší 15 let, ale s již vyvinutými sekundárními pohlavními znaky, takže by tento objekt byl pro smyslu pedofila sexuálně nepřitažlivý.⁶⁵ V tomto případě, ačkoliv nepůjde o deviaci, dojde k porušení zákona, konkrétně trestnému činu pohlavního zneužití. Tato druhá varianta v sobě skýtá i absurdní situaci, kdy dojde

⁶⁰ (pozn. Sekundárními pohlavními znaky se v tomto kontextu myslí u mužů např. růst svalové hmoty, hrubší hlas a kůže, růst penisu a varlat. U žen pak např. růst prsou či rozšíření boků.)

⁶¹ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 74.

⁶² WEISS. *Sexuální deviace*, s. 118.

⁶³ (pozn. „Pohlavní zneužívání je nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče anebo kýmkoliv, kdo dítě zneužívá. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba. Pohlavní zneužívání se dělí na bezdotykové a dotykové. Bezdotykové zneužívání např. zahrnuje setkání s exhibicionisty a účast na sexuálních aktivitách, kde nedochází k žádnému tělesnému kontaktu, např. vystavování dítěte pornografickým záznamům. Kontaktní zneužívání je takové, kde dochází k pohlavnímu kontaktu, včetně laskání prsou a pohlavních orgánů, pohlavnímu styku, orálnímu nebo análnímu pohlavnímu styku.“ - Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008 – 2018, s. 7. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/scripts/file.php?id=61422>>.)

⁶⁴ BRZEK. *Sexuologie pro právníky*, s. 35-36.

⁶⁵ (pozn. tomuto svědčí i fakt, že při falometrickém vyšetření - při pohledu na odhalený genitál prepubertální dívky - často reagují tumescencí i muži nepedofilní (avšak v menším měřítku nežli na obrázky žen). – FREUND, Kurt. Diagnosing heterosexual pedophilia by means of a test for sexual interest. *Behaviour Research and Therapy*. 1965, roč. 3, č. 4, s. 229-234.)

k souhlasnému pohlavnímu styku mezi dvojicí, kdy jednomu již bylo 15 let včera a druhému bude 15 let až zítra a přesto bude starší z dvojice trestně stíhán.

7.1.2. Kategorizace

Pedofilové, dle zaměření na pohlaví svého objektu, mohou být **homosexuální**, **heterosexuální**, či **bisexuální**. Poslední zmiňovaná skupina bisexuálních (taktéž ambivalentních) pedofilů je zastoupena ve společnosti nejméně.

Dále se pedofilové mohou dělit na **efebofily** a **hebefily**. Někdy jsou však tato označení od samotné pedofilie oddělena a nejsou považovány za specifické druhy pedofilie. Podstatou hebefilie je sexuální náklonnost k dospívajícím dívkám (tj. takovým, u kterých se teprve vyvíjí druhotné pohlavní znaky jako je nárůst prsou či pubického ochlupení), zatímco u efebofilie jsou objektem erotického zájmu dospívající chlapci. Efebofilie může být považována nejen za typ pedofilie, nýbrž i za druh homosexuality.

K výše uvedenému chci taktéž podtrhnout, že i klasičtí hebefilové se odlišují od (heterosexuálních) pedofilů. Jsou totiž schopni vést i (avšak jen do určité míry) sexuální život se svou dospělou partnerkou. To potvrzuje i výzkum Kolářského s Brichcínem, kde v jejich vzorku vyzařených hebefilů nebyl dán u jediného deficit koitálního zájmu s dospělou partnerkou.⁶⁶ S tím souvisí i nutnost zamyslet se nad tím, jestli to není právě proto, že se hebefil bojí svého prozrazení a tak se raději přinutí k sexuálním aktivitám se svoji dospělou partnerkou a tak zabráni tomu, že by přišel o dceru své partnerky, která je zde obětí domácího zneužívání. Partnerka to často i vědomě toleruje nebo si nechce přiznat zneužívání své dcery, aby tak předešla možnému rozpadu vztahu s hebefilem.⁶⁷

S dalším možným dělením přichází Groth. Jde o rozlišování kategorií **fixovaných** a **regredovaných** pedofilů. „Fixovaný pedofil je vývojově ustrnulý, takže není s to rozvinout sexuální zájem vůči dospělým a dítě zůstává jeho primárním sexuálním objektem. Regredovaný pedofil sice už prošel sexuálním vztahem s dospělým, ale po frustraci touto interakcí se vrací k zájmu o děti.“⁶⁸

⁶⁶ KOLÁŘSKÝ, Aleš., BRICHCÍN, Slavoj.: K obrazu, podstatě a významu hebefilie. In WEISS, Petr (Ed.). *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 204.

⁶⁷ (pozn. Výše popsané se však týká spíše vztahů, v nichž hebefil není otcem „dcery“, protože k zneužívání vlastního dítěte dochází opravdu jen zřídkakdy. Je to způsobeno především vztahem mezi rodičem a dítětem, ke kterému dochází od časného stadia narození, kdy se rodič o dítě pečlivě stará a tím právě se u něho vyvine takový psychický mechanismus, že i přestože by byl pedofilního zaměření, svoje vlastní dítě nezneužije. Brzek tento zábranný mechanismus připodobňuje psychickému bloku, který brání sexuálním aktivitám mezi sourozenci, který je dán především společným vyrůstáním sourozenců vedle sebe.)

⁶⁸ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 76.

Pro rozdělení pachatelů sexuálního zneužívání dětí přináší, pro mě nejpochoptelnější, rozdělení publikace Malé, Rabocha a Sováka., kteří rozdělují sexuální agresory vůči dětem na **situační pachatele a preferenční pedofily**.

a) **Situační pachatelé** nejsou normálně sexuálně přitahováni dětmi, do kontaktu s dětmi přicházejí z mnoha příčin a dle toho se tito pachatelé sexuálního zneužití dělí na čtyři skupiny:

- Regredování

Jejich nízké sebevědomí často ve spojitosti s vážnou stresovou situací (např. smrt manželky) způsobí, že cílem jejich sexuálního zájmu se stanou děti. Hlavním důvodem je jejich snadnější dostupnost.

- Morálně narušení

Nejsou nijak specificky zaměřeni na děti, využívají své okolí maximálně možným způsobem (např. lžou a podvádí). U dítěte zneužívají hlavně jeho bezbrannosti. Hlavní příčina takového chování je jen prostá možnost tak činit.

- Sexuálně nevyzrálí

Jde o jedince, kteří chtějí vyzkoušet co nejvíce sexuálních variací a druhu partnerů. Dítě jako objekt volí z čistě experimentálního hlediska.

- Inadekvátní

Pedofilního deliktu se dopouští z důvodu závažné nesexuální duševní poruchy, jako např. schizofrenie, demence či závažné poruchy osobnosti.

b) **Preferenční pedofilové** jsou osoby, které jsou svým sexuálním pudem přitahováni dětmi. Dělí se na tři skupiny:

- Svádíví

Náklonnost k dětem si získávají dárky a tím, že si s dětmi dobře rozumí. To vyústí v postupné odpadání sexuálních zábran. Mívají větší počet vztahů s dětmi, v této souvislosti se pak mluví o tzv. „child sex ring“ – dětském sexuálním kroužku.

- Introvertování

Jelikož nejsou schopni bližší komunikace s dětmi a nedovedou je svést, jejich cílem se stávají malé děti. V představách jde o ty typické pedofily, kteří obcházejí dětská hřiště. K jejich rysům chování patří telefonické oplzlé hovory a obnažování se před dětmi.

- Sadističtí

Naštěstí jde o velmi vzácný druh preferenčních pedofilů. Vzrušuje je jak fyzické, tak i psychologické týrání dětí. K jejich získání používají často násilí, mohou být pachatelé únosů dětí.⁶⁹

7.1.3. Charakteristiky pachatelů pedofilního jednání

Jako úplně první musím zmínit důležitý fakt a to ten, že pedofilie v čisté podobě je nenásilná. Takovému deviantovi se přičí ublížit dítěti, nebo v něm vyvolat nepříjemné pocity či bolest, protože k dítěti cítí lásku. Nepojímá dítě jako pouhý cíl ukojení svého chtíce. Takový pedofil "nikdy neproniká pohlavním údem nebo necitlivě prsty či předměty do pochvy či konečníku dítěte".⁷⁰ „Rizikovost jejich aktivit spočívá spíše v možnosti narušení psychosexuálního vývoje obětí, eventuálně vývoje jejich interpersonálních a později i partnerských vztahů. Sexuální zneužití spáchané pravými pedofily nemívá závažnější charakter, spočívá zpravidla na nekoitálních formách vzájemného kontaktu s dítětem, často v kontextu hry, škádlení apod.“⁷¹ V opačném případě – v případě pedofilního sadismu – k násilí však dochází. Jde o kombinovanou parafilii, zde ale podstata nepramení tolik v deviaci zvané pedofilie, nýbrž vychází z podstaty sadismu. Objektem sadisty je zde dítě, což je mnohem nebezpečnější nežli běžný sadismus, protože obrana dítěte bude v každém případě pravděpodobně o dost méně účinná nežli obrana dospělého.

Jeden z možných pohledů na pedofilovo vnímání přináší Gebhard a kol., kteří tvrdí, že jde buďto o sociosexuálně nezralé jedince, kteří se bojí navázat sexuální kontakt s dospělou osobou, nebo je zde na překážku nadměru úzký vztah s matkou, který brání rozvinout rovnocenný vztah s dospělou partnerkou nebo jde o jedince, kteří zastydli na úrovni seznamování a dvoření v určitém období dospívání a neumí, či si nedokáží osvojit běžné návyky dvoření, tak jak je používají dospělí. Ty vzorce namlouvání, které používali v dětství, byly úspěšné, a proto je teď používají dále, ovšem lze tak činit pouze vůči dětem.⁷² Storr zastává názor, že daný jedinec se chová pedofilně z toho důvodu, že oproti partnerce může pouze vůči dítěti prožít svoji maskulinní a dominantní roli, protože dítě ho bude spíše poslouchat a vzhlížet k němu.⁷³

⁶⁹ MALÁ, Eva, RABOCH, Jiří, SOVÁK, Zdeněk. *Sexuálně zneužívané děti*. Psychiatrické centrum, Praha. 1995, s. 84-87.

⁷⁰ BRZEK. *Sexuologie pro právníky*, s. 38.

⁷¹ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 77.

⁷² GEBHARD, P. H. a kol. *Sex offenders*. New York: Harper & Row, 1965. ... Citováno podle: WEISS. *Sexuální deviace*, str. 75.

⁷³ STORR, A.: *Sexual deviations*. Middlesex: Penguin. 1964. ... Citováno podle: WEISS. *Sexuální deviace*, str. 75.

Podobný názor jako Storr zastávají i Segal se Stermacem, jejichž výzkumy taktéž potvrzují, že pedofil se zaměřuje na dítě z toho důvodu, aby mohl být dominantní. Atraktivitu dětí pedofilové shledávají nejen v možnosti dominance, ale i v dalších aspektech dětství jako jsou např. dětská nevinnost či schopnost nezištné lásky. Z jejich výzkumu vyplývá i to, že pedofilové jsou nejednou přesvědčeni o tom, že zneužívané děti na sexuálních kontaktech získávají či na nich dokonce nesou spoluvinu.⁷⁴

Z dalších výzkumů vyplývá, že pedofilní delikventi jsou osoby, u nichž bývají často sledovány znaky nižší úrovně profesionální kvalifikace, vysoké nesexuální kriminality, závislosti na alkoholu a v menší míře i na drogách (což značí vyšší nebezpečí recidivity parafilního jednání). U takových pedofilních delikventů byly zpozorovány i příznaky psychopatologických onemocnění. Co se týče věku pedofilních delikventů, nejčastěji jde o osoby středního věku, s vrcholem okolo 35 až 40 let.⁷⁵

Výchovné prostředí, z kterého pedofilní delikvent pochází, bývá často dysfunkční, panují zde disharmonické vztahy a není zde dán adekvátní vzor v osobě otce.⁷⁶

Pouze malá část pedofilů vede svůj sexuální život pouze deviantním způsobem. Mnoho z pedofilů žije v (a to často i harmonickém) manželství či v partnerském vztahu. Zvěřina a spol. vypátrali, že ze všech druhů sexuálních delikvencí (ze souboru, který zkoumali), je nejvíce ženatých právě pedofilů. Tomu napovídá i závěr Pondělíčkové a kol., v jejichž souboru bylo 46% ženatých pedofilů, a z nich více jak polovina žijících v spokojeném manželství.⁷⁷

7.1.4. Formy sexuálního zneužití dítěte

Způsoby sexuálního zneužívání se obecně dělí na dotykové a bezdotykové. Vaníčková⁷⁸ jako příklady bezdotykové formy zde zmiňuje „obscénní telefonické

⁷⁴ SEGAL, Z. V., STERMAC, I. E.: The role of cognition in sexual assault. In: MARSHALL, W. L., LAWS, D. R., BARBAREE, H. E. (eds.): *Handbook of sexual assault*. New York: Plenum Press, 1990. s. 161-172.

⁷⁵ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 79-80.

⁷⁶ PONDĚLÍČKOVÁ, Jaroslava., MELLAN, Jiří, NEDOMA, Karel. Personality features and somatosexual findings in pedophilic delinquents. In: HYNIE, Josef, NEDOMA, Karel. *Symposium Sexuologicum Pragense: a collection of lectures delivered at the international congress*, Praha: Universita Karlova, 1969. ... Citováno podle: WEISS. *Sexuální deviace*, s. 80.

⁷⁷ PONDĚLÍČKOVÁ, Jaroslava., MELLAN, Jiří, NEDOMA, Karel. Personality features and somatosexual findings in pedophilic delinquents. In: HYNIE, Josef, NEDOMA, Karel. *Symposium Sexuologicum Pragense: a collection of lectures delivered at the international congress*, Praha: Universita Karlova, 1969.

+ ZVĚŘINA, J., et al.: *Partnerské problémy sexuálních delikventů*. Předneseno na IX. soudněpsychiatrické konferenci. Bratislava 1980.

... Citováno podle: WEISS. *Sexuální deviace*, str. 80.

⁷⁸ VANÍČKOVÁ, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech: výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. 1. vydání. Praha: Portál, 1999. s. 39.

hovory, přinucení dítěte k obnažení a jeho fotografování, přinucení dítěte ke sledování pornografických videoprogramů nebo prohlížení pornočasopisů, setkání s exhibicionistou a také tzv. sexuální obtěžování.“

Mezi dotykové formy řadí „pohlavní styk vaginální, anální, orální, ale také intrafemulární pohlavní styk (styk mezi stehna), dotýkání se erotogenních zón dětského těla, pronikání prstem, jazykem nebo předměty do vaginy nebo anusu, laskání prsou a genitálií.“

7.1.5. Pedagogicko-estetický komplex

Důležitým rysem pedofilovy osobnosti je tzv. pedagogicko-estetický komplex. Tento výraz představuje fakt, že „pedofilova osobnost je strukturována podobně, jako osobnost dítěte.“⁷⁹ Právě z toho se odvíjí mimořádně dobrý vztah pedofila k dětem. Samotné děti ho pak považují za velmi přátelského, za člověka, který jim opravdu rozumí a který je v dětském kolektivu oblíbený. Pedofil mnohem lépe chápe prostředí dětského světa. Proto se z pedofilů často stávají právě ti nejoblíbenější učitelé, táboroví vedoucí, trenéři nebo také spisovatelé dětské literatury. Kvůli jejich vnímání okolního světa jsou daleko lépe schopni podat určitou informaci dítěti. Je však potřeba, aby dokázali svou deviaci zvládnout a držet ji v hranicích, kdy dítě žádným způsobem sexuálně nezneužívají. Takoví pracovníci, vědomi si své deviace, mohou být právě přínosem pro společnost.⁸⁰ Ovšem pouze do té doby, kdy se jejich láska k dětem přesune z platonické roviny do roviny fyzického kontaktu. U osoby, která pocítuje nutkání překročit právě hranici platonického vztahu je nutná lékařská pomoc a pokud k tomuto překročení již došlo, je nutné zakázat ji takové zaměstnání.

Podobný názor na čistou pedofilii zastávají i Kolářský s Brichcínem. Dle nich je charakteristická tzv. pedofilní proceptivitou, což obecně značí již úvodní pedofilně zaměřené fáze sblížování (ve srovnání s agresivní či sadistickou podobou pedofilie). Pro pedofilní proceptivitu je typické, že „pedofil (v úzkém slova smyslu) tráví s dítětem spoustu času tím, že je v užitečné quasi-pedagogické roli či quasi-rodčovské roli. Kochá se projevy dětské psychiky zcela tak, jako je běžný muž okouzlen ženským půvabem. Pedofilní pedagog tráví rozvíjením dětské mysli většinu času, který dítěti věnuje, a za tuto bohužel činnost se mu

⁷⁹ BRZEK. *Sexuologie pro právníky*, s. 36.

⁸⁰ (pozn. Petr Weiss v rozhovoru pro slovenský deník „Nový čas“ vyslovil domněnku, že pedofily byli i takoví literáři jako Hans Christian Andersen či Jaroslav Foglar. Vždyť právě v jejich dílech je vidět, že dětské duši museli dobře rozumět, protože oba patřili k nejoblíbenějším autorům dětské beletrie. - Dostupné v: Som „úchylák“ – čo s tým?, *Nový čas*, 27. 5. 2002.)

dostává společenského uznání.⁸¹ Problémem se však může stát, když pedofil tuto svou záslužnou činnost začne brát jako ospravedlnění toho, že ho dítě přitahuje i po sexuální stránce.

V rozhovoru pro časopis „Psychologie dnes“ vyličila sexuoložka Hana Fifková případ z její terapeutické praxe, kdy k ní byl poslán 14letý mladík, u kterého byla diagnostikována homosexuální pedofilie. Nyní má tuto svou parafilii údajně zcela pod kontrolou, dokonce vede i dětské oddíly. V tomto rozhovoru mj. řekla: „pedofilně orientovanému člověku by se v práci s dětmi bránit nemělo, tím spíše, je-li se svou sexualitou vyrovnán.“⁸²

7.1.6. Případy nadbytečné dramatizace

I to, co jsem teď popsal, dle mého názoru, vede k zamyšlení, že ne všechny sexuální devianty lze házet na jednu hromadu a konkrétně ve zmíněném případě (tj. v případě čisté pedofilie) bych tuto deviaci bral za přínos (ovšem samozřejmě v mezích, kdy ji její nositel má plně pod kontrolou, je s ní smířen a vyhledal odbornou pomoc). Je nutné rozhodně rozlišovat mezi násilným a nenásilným pedofilním chování, což běžně společnost nečiní. Přeceňování společenské nebezpečnosti nenásilné pedofilie (pramenící z neznalosti hlubšího třídění pedofilie) je přitom tak značné. Dochází pak k tomu, že „zvláště ve vazbě nebo výkonu trestu se pachatelé pohlavního zneužívání často stávají objektem nepřiměřené nenávisti a agrese spoluvězňů. Podobně rodina a komunita ve škole či v obci mnohdy událost dramatizují a tak dítě, které se stalo obětí deliktu, následně až skutečně někdy i vážně poškozují. Nejsou žádné skutečné důkazy o tom, že by ojedinělé nenásilné pedofilní jednání, které není spojeno se zastrahováním nebo vydíráním dítěte, muselo vést k nějakému vážnému poškození duševního nebo sexuálního zdraví oběti.“⁸³

7.2. Seznamy sexuálních deviantů

Spolu se znepokojením občanů a to převážně rodičů malých dětí se rozvíjí ve společnosti debata o tom, zda by neměl být zaveden registr pedofilů, aby byla zajištěna lepší ochrana dětí. V současnosti zde žádný takový veřejný seznam osob se sexuální deviací není. Nebezpečí pro společnost, spojené s deviacemi jako pedofilie či patologická sexuální agresivita (včetně jejich kombinací), by se s takovým seznamem zcela jistě zmenšilo. Na

⁸¹ KOLÁŘSKÝ, Aleš., BRICHČÍN, Slavoj. Za poznáním sexuálních variací disponujících k pohlavnímu zneužívání dětí. In: WEISS, Petr (ed.): *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*. Praha: Grada Publishing, 2000, s. 198.

⁸² HUČÍN, Jakub. Slovo deviace nemám ráda. *Psychologie dnes*, 2002, roč. 11.

⁸³ BRZEK, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996. s. 37.

druhou stranu dochází ke kolizi s lidskými právy nositelů těchto parafilií. Co je teď přednější? Zvýšení bezpečnosti ve společnosti nebo základní práva deviantů na ochranu jejich osobnosti?

Registr pedofilů chtěla již před dvěma roky vytvořit společnost Centrální registr dlužníků podnikatele Jiřího Jehličky. Dostal by se tím však do kolize s Úřadem pro ochranu osobních údajů, a zveřejněním takového černého listu by mu hrozila velmi vysoká pokuta a proto měl údajně tento svůj záměr realizovat na zahraničních internetových stránkách ve vlastnictví firmy přihlášené v cizině. Jelikož by se určitě zveřejňovala jména, adresy a fotografie takovýchto osob, uveřejnění by velmi snadno mohlo vést k lynčování, k jakému došlo např. ve Velké Británii.

Lidé, kteří obhajují takovou databázi, často argumentují právě prevencí před spácháním sexuálního deliktu. S tím však nesouhlasí sexuoložka Helena Fifková, která tvrdí, že v (zahraniční) praxi nedošlo ke snížení takového druhu kriminality a naopak to přineslo další potíže zde zveřejněným deviantům, často to vedlo i k sebevraždám.⁸⁴

Někdo by mohl namítat, že takové informace lze vyčíst z Rejstříku trestů, ale zde jsou pouze informace o spáchaném trestném činu ale ne o deviaci pachatele, pokud jí trpí. Na druhou stranu pokud by pachatel deviací trpěl a bylo to zaznamenáváno v tomto rejstříku u kolonky jeho trestu, neznamena to automaticky, že pachatel spáchal jiný další sexuální delikt v nepřičetnosti způsobené vlivem této konkrétní zaznamenané sexuální deviace. Dalším problémem by mohla být pravdivost takovýchto informací, protože člověk odsouzený za sexuální delikt nemusí být nutně deviantem (15letý chlapec odsouzený za pohlavní zneužívání 14leté dívky nebude s největší pravděpodobností deviantem, na rozdíl od případu, kdy se stejného deliktu dopustí 60letý muž). Musím i poukázat na to, že sexuologické posudky různých sexuologů se mohou diametrálně odlišovat.

Jsou dvě varianty takového seznamu – první je veřejnosti přístupná a druhou variantou je neveřejný seznam pouze pro účely orgánů činných v trestním řízení. Průzkum společnosti SANEP poukazuje na to, že většina respondentů by v ČR chtěla takový seznam – 25% procent pro veřejný seznam a stejný počet lidí i pro neveřejný. Emeritní policejní rada Miloslav Dočekal v rozhovoru pro Českou televizi vyjádřil svůj kladný postoj pro takovýto

⁸⁴ ČT24. *Chystá se registr pedofilů, bude viset na internetu* [online]. ČT24- Česká televize, 26. 10. 2010 [cit. 7. 3. 2013]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz:8001/ct24/domaci/105372-chysta-se-registr-pedofilu-bude-viset-na-internetu/>>.

seznam, avšak v jeho neveřejné podobě a v rukou Policie ČR. Dodává, že určitá forma takového seznamu již existuje, ale nejde o centrální registr v té podobě, o které je řeč.⁸⁵

Dle mého názoru by takový neveřejný centrální registr sexuálních deviantů byl rozhodně ku prospěchu, protože by mohl vést ke zrychlení vyšetřování a vůbec odhalení závažných trestných činů spojených se sexuální deviací - Policie by mohla nejprve a hlavně ihned prověřit devianty v okolí spáchaného činu.

7.3. Problematika incestu

Incest znamená pohlavní styk s pokrevně příbuznou osobou. Některé státy považují za incest i soulož s adoptovanými či vyženěnými dětmi. Dochází k němu mezi sourozenci či mezi rodiči a dětmi, osobami stejného nebo odlišného pohlaví. Historicky byl incest dříve považován za zcela běžnou věc, do dneška tomu tak bývá u některých primitivních přírodních národů. Incest je rozhodně aktivitou nežádoucí, neboť případné potomstvo by bylo ohroženo degenerací.

To, že incest mezi pokrevně příbuznými jedinci je považován za nežádoucí, přisvědčuje tzv. Westermackův efekt, který lze nalézt u všech druhů sociálních primátů.⁸⁶ Dle tohoto finského antropologa mají lidé averzi k sexuálním aktivitám s člověkem, s kterým prožili jeho dětství (zvláště do 30 měsíců věku).

Charakteristické pro incestní rodinu je rigidní patriarchální hierarchie, kdy si dominanci otec získává prostřednictvím síly, uzavřenost rodiny, neuspokojivý partnerský vztah rodičů, který nahrává zmatení rolí v rodině, jež je posílena ještě vyklizením partnerské role matky ve prospěch dcery. Dalším typickým znakem jsou nejasně vymezené hranice mezi vlastním a společným soukromím a dále skutečnost, že matky zneužívaných dětí rezignují na ochranu dítěte a celou situaci se snaží přehlížet ve snaze zachovat rodinu na úkor obětování dítěte.⁸⁷

Odrazem incestu v trestním právu je pak §188 Trestního zákoníku - Soulož mezi příbuznými (viz. Příloha). Tuto skutkovou podstatu lze naplnit tedy pouze souloží (s příbuzným v pokolení přímém nebo mezi sourozenci) a ne jinou sexuální aktivitou, protože u takové by nemohlo dojít k otěhotnění. Souhlas souložících partnerů je z hlediska práva irelevantní. Nabízí se však otázka, jestli by měla být postihována i soulož s adoptivně

⁸⁵ ČT24. *Většina Čechů požaduje seznamy sexuálních deviantů* [online]. ČT24 – Česka televize. 1. 11. 2010 [cit. 7. 3. 2010]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz:8001/ct24/domaci/105861-vetsina-cechu-pozaduje-seznamy-sexualnich-deviantu/>> .

⁸⁶ WEISS. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 17.

⁸⁷ VANÍČKOVÁ. *Sexuální násilí na dětech*, s. 47.

příbuznou osobou, protože hlavní obava – možná degenerace potomstva – zde nehrozí a proto by neměla být přičítána trestní odpovědnost.

To nejdůležitější z pohledu zaměření mé práce bych shrnul slovy Petra Weisse, který říká, že „incest není deviací a praví pedofilové se sexuálního zneužití incestního typu obvykle nedopouštějí. Pedofilie proto není automaticky důvodem k zákazu styku s vlastními dětmi.“⁸⁸

7.4. Sexuální agrese

7.4.1. Typy sexuálně agresivního chování

Česká sexuologická škola obecně rozlišuje sexuální agresory na dva typy: pravé sadisty, kteří preferují sadistická témata a patologické sexuální agresory, jejichž jednání nesměruje ke koitu nebo jejichž aktivita je často opakována. Pro sexuální agresory je nejprůzračnějším znakem právě vysoká repetitivnost. Celkově jde tedy o tři typy sexuálních agresorů – patologické sexuální agresory, agresivní sadisty a sadisty. Správné rozlišování je zásadní z důvodu prevence a podstatným předpokladem k náležitému průběhu při vyšetřování trestněprávního jednání.

7.4.2. Charakteristika sexuálních agresorů

Patologická sexuální agresivita je z deviací v aktivitě vůbec tou nejnebezpečnější, souvisí se znásilňováním (avšak je potřeba opět upozornit, že znásilnění se dopouštějí ve větší míře právě nedevariantní jedinci a proto nejde pouze o jev příznačný pro parafiliky). „U patologické sexuální agresivity přitom není zřejmá žádná sadistická vložka v pravém slova smyslu (pachatelé obětí netrýzní a neprodlužují její utrpení).“⁸⁹

Jednání sexuálně patologického agresora je predátorské, většinou bez snahy o jiný bližší kontakt se svou obětí. V komparaci s delikventy s jinou sexuální deviací jsou mladší (většinou do 30let). Prvních útoků se dopouštějí ještě před 20. rokem.⁹⁰

Velmi časté je u nich spojení agrese s alkoholem, záznamy nesexuální delikvence v minulosti, přítomnost jiného duševního onemocnění, rysy agresivní a explozivní povahy, nedostatek empatie a soucitu a s tím spojená absence pocitů viny nebo např. neschopnost citového projevu ve vztazích nebo jen udržení partnerského vztahu.⁹¹

⁸⁸ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 83.

⁸⁹ KOVÁŘ. *Sexuální agrese*, s. 90.

⁹⁰ BRICHČÍN. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, s. 66.

⁹¹ WEISS, Petr. Sexuální agrese – oběti a pachatelé. *Kriminalistika*, 2001, roč. 34, č. 4, s. 14.

Dle zjištění Košutové s Weissem, je pro ně ještě typická maladaptace v interpersonálních vztazích a emocionální maladaptace. To se pak projevuje jako nezralost v mezilidských vztazích, podezíravost, chybějící soucit, citová plochost a absence pocitů viny ze svého chování.⁹²

Statistiky⁹³ dokazují, že k sexuálně agresivnímu chování dochází nejvíce v rámci manželských či partnerských vztahů (až 50%), zatímco o úplně neznámého pachatele šlo jen ve 13% případů. Pouze 3% žen z provedeného výzkumu znásilnění oznámilo na policii. Takto strašně malé procento oznámených případů se dá vysvětlit právě tím, že k největšímu počtu znásilnění dochází v manželství či v partnerských vztazích.

7.4.3. Právní aspekty znásilnění

Nemožnost stíhání takového pachatele podporuje i ustanovení §163, odst. 1 trestního řádu, který stanoví, že trestní stíhání pro trestný čin znásilnění dle §185, odst. 1,2 trestního zákoníku⁹⁴ proti tomu kdo je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému manželem, partnerem nebo druhem, lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného. Dle §163, odst. 2 může poškozený (tj. znásilněná osoba) vzít souhlas s trestním stíháním kdykoliv zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Výslovně odepřený souhlas však nelze znovu udělit.

Jak jsem již zmínil, patologická sexuální agresivita patří k nejnebezpečnějším sexuálními deviacím vůbec, jelikož „sexuálního vzrušení a uspokojení je u patologické sexuální agresivity dosahováno překonáním odporu napadené anonymní ženy a minimalizací její kooperace.“⁹⁵ Weiss zmiňuje, že žena může takového devianta odradit právě tím, že začne předstírat spolupráci, čímž by ho odradila od dokonání činu, protože agresor již nemůže dosáhnout svého cíle, jímž není ani tak samotné znásilnění, nýbrž chtíč překonávat obranu oběti (muselo by se však jednat o osobu s deviací patologické sexuální agresivity, běžný znásilňovač by to naopak uvítal). Jeví se však nereálné, že by tuto deviaci agresora napadená žena rozeznala.

⁹² KOŠUTOVÁ, L., WEISS, P.: Příspěvek k psychologické charakteristice deviantních sexuálních agresorů. *Česká a slovenská psychiatrie*, 1993, č. 89, s. 363-368.

⁹³ WEISS, P., ZVĚŘINA, J.: Zkušenosti českých žen se sexuálním násilím. Výsledky národního průzkumu. *Česká a slovenská psychiatrie*, 1997, č. 93, s. 12- 19.

⁹⁴ Tj. takové znásilnění, u kterého nedojde ke smrti, těžké újmě na zdraví, ke spáchání na dítěti mladším 15 let a na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda.

⁹⁵ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 46.

8. TERAPIE

Po pečlivě provedené sexodiagnostice, kdy odborník odhalí problém a stanoví diagnózu konkrétní sexuální deviace, přichází na řadu terapie neboli léčba toho pacienta. Dle toho, kde se léčba uskutečňuje, rozlišujeme léčbu ústavní a léčbu ambulantní. Ústavní léčba se realizuje v psychiatrických léčebnách, detenčních ústavech nebo na specializovaných odděleních věznic. Ústavní léčba je cílena na nebezpečnější parafiliky. Ambulantní léčbu podstupuje pacient na svobodě s tím, že na terapii dochází na psychiatrické či sexuologické ambulance.

8.1. Cíle terapie

Dříve, nežli přiblížím čtenáři možnosti terapie, je potřeba stanovit vůbec cíle takové léčby. Obecně půjde o takové léčebné programy, které zahrnují celou škálu psychoterapeutických, farmakoterapeutických a sociálních opatření umožňujících návrat pacienta do společnosti.⁹⁶

Základními předpoklady (a zároveň cíli) toho, aby se mohl parafilik po léčbě vrátit do běžného života, je potřeba přizpůsobení parafilikova chování standardům běžné společnosti, získání adekvátních informací o normální i deviantní sexualitě, náhledu na svoji odchylku, posílení svoji vědomou kontrolu, změnit své postoje, sexuálně se adaptovat a sociálně reintegrovat.

a) Úprava chování

Je zde předpoklad, že většina nositelů sexuálních odchylek trpí nějakou jinou další poruchou osobnosti. Dále např. pobyt ve vězeňské kultuře, zneužívání v dětství nebo závislost na alkoholu či drogách mohou způsobit, že parafilik nechápe běžné postoje a chování ve společnosti. Pro základní přizpůsobení jeho chování se jako nejúčinnější řešení nabízí jeho včlenění na oddělení, kde musí dodržovat pevný denní režim s výchovným systémem odměn a trestů.

b) Informace

Na to, aby si pacient lépe uvědomil abnormalitu svého jednání a dokázal vůbec rozpoznat příznaky své nemoci, musí mu být poskytnuty informace o běžném a deviantním chování. Právě takové informace mu pomohou lépe pochopit, že jeho postoje jsou neodpovídající a vnímání sexuálních rolí a objektů je neadekvátní. Dalším velkým kladem se

⁹⁶ ZIMANOVÁ, Jana, WEISS, Petr, FUKA, Jaroslav. Psychoterapie v ústavní léčbě sexuálních delikventů. *Časopis lékařů českých*, 1986, roč. 125, s. 744-746.

pak stává pacientova informovanost i o deviacích jiných pacientů, kterým pak může sám poskytnout podporu a zároveň od nich i přijmout zpětné vazbu.

c) Náhled

Je časté, že si devianti vytváří obranné mechanismy. Takovéto obranné mechanismy pak brání kritickému nazírání na vlastní parafilii a jako předpoklad úspěšné psychoterapie je proto nezbytné, aby byly odstraněny. Nejčastěji se lze setkat se třemi formami obranných mechanismů: únik, agrese a kompromis. Pro přiblížení si lze pod únikem nejčastěji představit únik do fantazie (např. deviant pouze masturbuje nad svými představami) nebo vytěsnění (pro parafilika je skutečnost, že trpí sexuální poruchou, natolik zraňující, že ji radši vytěsní). Mezi agresivní obranné reakce patří např. popření své parafílie, kdy pacient odmítne přijmout, že by jeho sexuální chování bylo abnormální (třeba tvrzením patologického sexuálního agresora, že určitá míra agrese je běžná u sexuálního chování mužů). Kompromisním obranným mechanismem bývá racionalizace a intelektualizace vlastního deviantního chování. Pod tím si lze představit obhajobu vlastní pedofilie coby vyšší formu sexuality, stejně tak jako v antických dobách.

d) Posílení vědomé kontroly

Pacient je směřován k tomu, aby rozeznával situace, které vedou k probuzení jeho deviantních potřeb a takovým situacím se tedy i vyhýbal. Tím pak posílí i kontrolu nad sebou samým v rámci jeho poruchy.

e) Změna postojů

Pokud má léčba proběhnout co nejúspěšněji, musí si parafilik uvědomit, že způsob jeho uspokojení není společností akceptovatelný. Musí se tak vzdát svého upřednostňovaného modelu sexuálního života. Léčba bude úspěšnější, pokud si uvědomí, že nad jeho deviantním způsobem ukojení sexuálního pudu převládá negativní názor společnosti na takové jednání. Postoje k osobám, které bývají objektem jeho choutek (k ženám u agresorů, k dětem u pedofilů) jsou deformovány jeho poruchou. Proto je třeba změnit tyto jeho deformované postoje, které zakládají parafilikovu představu, že je oprávněn zneužívat ostatní k uspokojení svého chtíče.

f) Sexuální adaptace

Cílem sexuální adaptace je najít vhodné alternativní (nedevariantní) způsoby sexuálního uspokojení. Zimanová s Hubálkem⁹⁷ přinášejí, jako cíle léčby, několik možných adaptačních alternativ:

⁹⁷ ZIMANOVÁ, Jana, HUBÁLEK, Slavomil. Devianz im Griff. *Sexualmedizin*, 1983, č. 12, s. 383-386.

- fa) adaptace na heterosexuální koitální aktivitu s dospělou ženou
- fb) adaptace na heterosexuální nekoitální aktivitu s dospělou ženou
- fc) adaptace na autoerotickou masturbační aktivitu
- fd) adaptace na deviantní, ale sociálně akceptovatelné formy sexuálního chování
- fe) dočasné (farmakologické) nebo trvalé (chirurgické) tlumení sexuální potřeby.

Weiss si dle jeho výzkumů ale není úplně jistý, zda podporovat masturbaci s deviantními fantaziemi s cílem snížení puzení. Svoji nerozhodnost podporuje tím, že i když je parafilikovo puzení fyzicky „vybito“, psychicky se jeho frustrace spíše stupňuje. A zvyšování počtu deviantních fantasií může vést i k nebezpečí recidivy.

g) Sociální reintegrace

K úspěchu terapie považuje za důležité znovuoobnovení rodinných vztahů, nalezení stabilní práce či partnerského vztahu. Proto je potřeba už v průběhu léčby poskytnout pacientovi řadu sociálních opatření, jakými jsou např. pravidelné propustky, návštěvy kulturních a seznamovacích akcí, případně zvyšování profesní kvalifikace.⁹⁸

8.2. Druhy terapie

Rozlišují se dvě, resp. tři základní formy terapie – psychoterapie a biologická léčba (zahrnující v sobě léčbu farmaky), které v sobě ještě zahrnují různé druhy metod. Tyto tři možnosti léčby jsou odvislé od názorů odborníků na původ sexuálních deviací. „Z hlediska zastánců klasického organopatického pojetí je logicky smysluplné pouze dočasné (chemické) nebo trvalé (chirurgické) tlumení pacienta. Podle zastánců psychodynamických teorií neexistuje mozkové centrum pro sadismus nebo pro pedofilii, rozvoj deviantního chování však obsahuje mnoho psychologických faktorů vysvětlitelných analýzou osudu pacienta.“⁹⁹

a) Psychoterapie

Psychoterapie se může odehrávat v mnoha podobách. Existují možnosti poradenství, odborné přednášky, kulturní programy, tělovýchovné a relaxační aktivity, muzikoterapie, práce s rodinou apod. V užším smyslu se pak rozlišují postupy behaviorální, individuální či skupinové psychoterapie.

Skupinová terapie je v případě sexuálních delikventů často brána za hlavní terapeutickou aktivitu. Nespornou výhodou skupinové terapie je snazší dosažení pacientova sebekritického náhledu a uvědomění si negativ své poruchy. Je to usnadněno především tím, že se zde parafilik setkává s lidmi s podobnými osudy a v podobné životní situaci, umožňuje

⁹⁸ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 219-224.

⁹⁹ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 229.

mu tak prožít určitý pocit sounáležitosti a tak se spíše rozpovídat o svých sexuálních problémech. Taková skupina dokáže lépe, nežli v případě individuální psychoterapie, rozbít obranné mechanismy jejího člena a zároveň mu poskytnout pocit emoční podpory a akceptace.¹⁰⁰

Behaviorální metody se zaměřují na modifikaci problematických vzorců sexuálního chování. Dle některých odborníků mohou dokonce vést i k změně orientace parafilika na upřednostňování běžných sexuálních aktivit a objektů. Barbaree a Seto však tvrdí, že lze změnit sexuálně deviantní chování či vzrušení na společensky akceptovatelné, nelze však změnit vlastní sexuální preferenci.¹⁰¹

Nejčastěji využívanými behaviorálními metodami jsou:

I. Systematická desenzibilizace

Soustředuje se na posílení sebevědomí a překonání strachů z mezilidských vztahů. Prakticky se např. nacvičuje sblížení se s běžným sexuálním objektem, protože spousta pacientů trpí neobratností při navazování kontaktu s nedevariantním objektem.

II. Averzivní terapie

Spočívá ve spojení nežádoucí aktivity pacienta s nepříjemným impulsem na ni navazující. Např. pokud se pacient vzruší pohledem na deviantní objekt či aktivitu (co se může zjistit pomocí falometrického měření), dostane elektrický šok, vyvolá to u něho zvracení či nelibý pachový podnět. Tato metoda se dnes již takřka nevyužívá, místo ní se aplikuje spíše metoda skryté senzitivace, kde se averzivní metoda přenáší do myšlenkových představ pacienta, což vede k vyšší sebekontrolě a převzetí zodpovědnosti pacientova počínání.

III. Terapie studem

Z hlediska etického je tato metoda rozporná, jelikož na rozdíl od averzivní terapie, není přímo spojeno s nepříjemným podnětem jako je bolest, nepříjemná chuť či pach, nýbrž směřuje ke zraňování úcty pacienta. Např. exhibicionista je nucen exhibovat před personálem sexuologického oddělení, či exhibovat před zrcadlem, nebo se dokonce při exhibici natáčet a posléze se na sebe dívat. Mělo by to vést k tomu, že si pacient při náhledu na vlastní počínání vytvoří blok se takto dále chovat.

¹⁰⁰ WEISS, Petr. Psychoterapie. In: BRICHČÍN. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, s. 100.

¹⁰¹ BARBAREE, H. E., SETO, M. C.: Pedophilia: Assesment and treatment. In: LAWS, D. R., O'DONOHUE, W. (eds.): *Sexual deviance: Theory, assesment, and treatment*. New York: The Guilford Press, 1997. s. 231-249.

IV. Zástupná senzitivace

Pacientovi jsou prezentovány videozáznamy o negativních následcích jeho deliktu, např. scény prezentující pocity oběti znásilnění, projekce kastrace.

V. Podmiňování obsahu fantazií při masturbaci

Pacient má masturbovat nejdříve s deviantními představami a těsně před vyvrcholením je změnit na nedevariantní. Prožitek orgasmu nad nedevariantními představami by měl přinést pozitivní účinek. Posléze je více a více terapeutem podmiňován k zařazování nedevariantních fantazií, kdy by nakonec měl masturbovat zcela od začátku nad neutrálními imaginacemi.

VI. Metoda přesycení

Cílem je zde unavit mozková centra právě tím, že pacient bude masturbovat nad nežádoucími podněty i přestože sám již necítí potřebu. To by pak u pacienta mělo navodit averzi na takový druh stimulu.

b) Biologická léčba

Jako teoretické možnosti biologické léčby se nabízí hormonální léčba, léčba psychofarmaky, kastrace a stereotaktická operace.

Stereotaktické operace se dnes již vůbec k léčbě nevyužívají. V 60. a 70. letech 20. století, kdy lze najít záznamy o provádění těchto operací, sexuologové věřili, že existují v mozku určitá centra, jejichž změnou lze současně změnit i sexuální postoje parafilika. Tak byla „operována“ např. pedofilie či homosexualita. Po řadě operací v SRN však nelze přijmout jednoznačný názor o jejich přínosu. Jak jsem již zmínil, dnes se chirurgická léčba tohoto typu už nevyužívá. Jako pádný důvod uvedu poznatek Riebera a Sigusche, kteří sumarizují, že „riziko deteriorace jiných mozkových funkcí a eventuálně i úmrtí bylo u těchto operací příliš vysoké a jejich výsledný efekt na recidivitu pacientů velmi neprůkazný.“¹⁰²

Jako osvědčenější možnost se jeví léčba farmaky. Jde buďto o podávání hormonů nebo psychofarmak. Je potřeba zdůraznit, že parafilní zaměření pacienta se tímto nemění, zmírňuje se pouze výše sexuálního puzení. Krom toho je u hormonální léčby nutné ohlížet se i na vedlejší nežádoucí účinky (jako např. feminizace, potlačení i nedevariantních potřeb a aktivit). Nicméně léčba farmaky se sama o sobě nedá považovat za dostačující, je potřeba ji zkombinovat ještě s psychoterapií.¹⁰³

¹⁰² RIEBER, Inge, SIGUSCH, Volkmar. Psychosurgery on sex offenders and sexual deviants in West Germany. *Archives of Sexual Behavior*, 1979, roč. 8, č. 6, s. 523-527.

¹⁰³ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 258.

8.3. Kastrace

8.3.1. Pojem

Kastrací se myslí chirurgický zákrok, při kterém dochází k odejmutí pohlavních žláz. Lze ji provést dvojím způsobem. Jde buďto o „oboustrannou orchiektomii“, kde dochází k odejmutí varlat, nebo o „testikulární pulpektomii“, kde se odstraní pouze hormonálně aktivní testikulární tkáň, což má tu výhodu, že odnětí není opticky tak znatelné a ušetří to pacientovi nepříjemné důsledky v sociální sféře. Hlavním důvodem, proč je kastrace podstupována, je pokles hladiny testosteronu v krvi, což vede k poklesu sexuální apetence (nadledvinková tvorba hormonu testosteronu však zůstává zachována, činí však pouhých 5% celkové tvorby před zákrokem). Dalším důsledkem je, že se pacient stane neplodným (dojde ke sterilizaci).¹⁰⁴

V České republice je možné kastraci provádět pouze na základě písemné žádosti pacienta po doporučení lékaře. Tuto žádost musí schválit komise odborníků složená z urologa, právníka, sexuologa, popř. plastického chirurga, kterou jmenuje ředitel nemocnice, kde má k zákroku dojít. Přední čeští odborníci se shodují v tom, že takovýto zákrok lze doporučit až jako ultima ratio. Zvěřina¹⁰⁵ ho považuje za vhodný v případě, že není naděje na úspěšnou sociosexuální adaptaci. Brzek a Ondruch¹⁰⁶ tam, kde není naděje, že by bez kastrace parafilik mohl žít mimo uzavřený ústav. Raboch a Nedoma¹⁰⁷ by ji nechali provést pouze u těch recidivujících delikventů, u nichž byla jejich deviace skutečnou příčinou deliktu (tj. u sexuálních agresorů, sadistů a pedofilů).

8.3.2. Morální aspekty kastrace

Kastrace obecně není určena pouze jako metoda pro zbavení sexuálního puzení u sexuálních deviantů. Je nutná např. při rakovině varlat či prostaty u mužů, dělohy či vaječnicků u žen, nebo při změně pohlaví u transsexuálů. Ale mělo by jí být využíváno i jako možnost léčby nejtěžších sexuálních deviací? K tomu se odborníci i jednotlivé státy stavějí různě.

Již v roce 2007 měl Výbor proti mučení Rady Evropy vážné výhrady k metodě kastraci. Na úkor toho pak Polsko, Francie a Velká Británie kastraci opustili a začali testovat chemoterapii u odsouzených delikventů. Česká republika na tuto výzvu nereagovala. Poté, v

¹⁰⁴ WEISS, *Sexuální deviace*, s. 258-259.

¹⁰⁵ ZVĚŘINA, Jaroslav. Biologické léčebné metody u sexuálních deviací. *Praktický lékař*, 1983, č. 63, s. 187-189.

¹⁰⁶ BRZEK, A., ONDRUCH, L. Možnost chirurgické léčby sexuálního delikventa v průběhu trestního řízení. *Česká a slovenská psychiatrie*, 1982, č. 78, s. 371-374.

¹⁰⁷ RABOCH, Jaroslav, NEDOMA, Karel. Indikace testikulární pulpectomie u sexuálních delikventů. *Česká a slovenská psychiatrie*, 1970, č. 66, s. 152-157.

únoru 2009 vyzval tento Výbor Českou republiku k upuštění od kastrace sexuálních delikventů¹⁰⁸, protože ponižuje lidskou důstojnost této skupiny obyvatel. Jako hlavní argumenty vyslovil to, že nejde o moderní léčbu, souhlas ke kastraci není často dobrovolný a hlavně jde o znetvoření a nezvratný zákrok. Jako významná alternativa této léčby, která převládá ve světě (Česko patří k menšině států, která využívá kastraci jako možný způsob léčby sexuálních deviantů) je tzv. „chemická kastrace“.

V tomto případě jde o hormonální léčbu, zaměřenou na snižování obsahu testosteronu v tělu. Tudíž pacient na zvládnutí své parafílie potřebuje užívat pravidelně léky. V tom je ale to největší riziko recidivy. Protože, kdo bude zárukou toho, že je bude pacient skutečně užívat? Měl by to být lékař, ke kterému po výkonu trestu parafílik pravidelně ambulantně dochází. Byl zde však případ, kdy se pacient odstěhoval za hranice státu a na léčbu dále zanevřel. Praxe zná i případy, kdy k ohlášení takové situace soudu nedošlo, nebo došlo pozdě. Nebo v dalším případě může např. dojít k tomu, že pojišťovna přestane proplácet určitý druh léku (jedna injekce tlumícího léku může vyjít až na několik tisíc korun). V pořadu Máte slovo na téma „Ochrana dětí před sexuálními vrahy“¹⁰⁹ z roku 2009, padla myšlenka možnosti využívat k tomu elektronické náramky, které by monitorovaly jejich pohyb a v případě nedocházení na ambulantní léčbu či vysazení tlumících léků, by je zadržela Policie. Zde přítomný sexuolog Weiss toto řešení však odmítl s tím, že by byla stejně opět snížena lidská důstojnost, k čemuž by mohl mít Výbor opět výhrady. Já se s jeho názorem ztotožňuji, neboť takový pacient by již měl po absolvování výkonu trestu a náramky se u nás používají jako alternativa výkonu trestu. A právě tímto by byl doživotně odsouzen k tomu, že ho někdo sleduje i přesto, že by si svůj trest již odpykal. Z hlediska recidivy je proto „chemická kastrace“ dosti rizikovou. Chirurgická kastrace je dle Weisse u nás stále nejúčinnější léčbou s nulovou recidivou. Byly sice objeveny případy u nás, kdy recidoval deviant i po chirurgickém zákroku, Weiss ho však do tabulek nemůže počítat, protože po samotné kastraci již neabsolvoval psychoterapii. Psychoterapie je pro pacienta, který i přestože podstoupil zákrok, důležitá pro jeho sebeuvědomění (tak jak jsem to popsál v rámci psychoterapie) a proto je nezbytné, aby na zákrok navazovala.

¹⁰⁸ ČTK. *Zastavte kastrace delikventů, vyzvala Česko Rada Evropy* [online]. Novinky.cz. 5. 2. 2009 [cit. 14. 2. 2013]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/domaci/160531-zastavte-kastrace-delikventu-vyzvala-cesko-rada-evropy.html>>.

Vyplývá také z: *Kastrace deviantů by měla zůstat zachována* [online]. Prvnízpravy.cz. 14. 1. 2012. [cit. 9. 3. 2012]. Dostupné na <<http://www.prvniizpravy.cz/zpravy/z-vlady/kastrace-deviantu-by-mela-zustat-zachovana/>>.

¹⁰⁹ Video dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo/209572230800010/video/>>.

Dále Výbor zpochybňoval dobrovolnost podstoupení kastrace. Je sice jasně dáno, že kastrace může proběhnout až po písemné žádosti pacienta a jejím schválení komisí, ale pacient si zde prakticky vybírá ze dvou možností: podstoupit operaci a pokusit se prožít normální život na svobodě, nebo zůstat v léčebně či detenčním ústavu do té doby, dokud potrvá jeho společenská nebezpečnost. Mnoho pacientů tak volí raději „možnost“ života na svobodě. A právě tuto ne/dobrovolnost vystihl v stejném pořadí John Bok – člen Výboru rady vlády proti mučení a nelidskému zacházení. Řekl zde, že rozhodovat se mezi takovými variantami není zcela na dobrovolném úsudku a k operaci je tak delikvent nucen vidinou vlastní svobody. Někteří delikventi podstoupí kastraci již v přípravném řízení před soudem, aby tak dali najevo svou účinnou lítost a vyhnuli se tak tvrdšímu trestu. V USA existuje dokonce i precedenční soudní rozhodnutí o snížení trestu sexuálním delikventům na čtvrtinu, poté co se podrobí kastraci. Dalo by se tak říct, že v mnoha případech pacient spíše nežli by souhlasil, je s tím spíše smířen.

Weiss by jako obrovskou chybu shledával v odstranění možnosti kastrace, protože spousta deviantů by musela zůstat až do konce života v ústavu. A sexuologům musí jít i o zvýšení kvality života jejich pacientů, kdy kastrace je pro ně v mnohých případech přímo vysvobozením. Výzkumy prokazují i pozitivní změny v sociální adaptaci, která se zvýší už jen z toho důvodu, že pacienti nejsou v integraci omezováni častými pobyty ve věznicích a léčebnách. Udává se i vyšší pracovní spokojenost a dokonce i zlepšení partnerských vztahů a jejich navazování vůbec. Kastrace však nemá vliv na recidivitu nesexuální delikvence.¹¹⁰ Sexuální orientace se po kastraci nemění.

Heimův výzkum poukazuje na to, že po kastraci jsou sexuální agresori pohlavně aktivnější než homosexuálové a pedofilové, což dle něj snižuje možnost použitelnosti této metody u těch nejnebezpečnějších parafiliků.¹¹¹ Mnoho vykleštěnců může žít nadále sexuální život (výzkumy dokládají výsledky 3%¹¹², ale i 31%¹¹³ - je to hodně individuální), ve Zvěřinově souboru dokázala občasného orgasmu dosáhnout 50% kastrátů.¹¹⁴ Je dokonce uskutečnitelné po kastraci založit rodinu a mít ještě vlastní děti. Pacientům je před zákrokem

¹¹⁰ WEISS. *Sexuální deviace*, s. 264.

¹¹¹ HEIM, Nikolaus. Sexual behaviour of castrated sex offenders. *Archives of Sexual Behavior*, 1981, roč. 10, č. 1, s. 11-19.

¹¹² STÜRUP: G. K. Castration: The total treatment. In: RESNICK, H. L. P., WOLFGANG, M. E. (eds.): *Sexual behaviour: Social, clinical and legal aspects*. Boston: Little Brown, 1972. ... Dostupné v: WEISS. *Sexuální deviace*, s. 265.

¹¹³ HEIM, Nikolaus. Sexual behaviour of castrated sex offenders. *Archives of Sexual Behavior*, 1981, roč. 10, č. 1, s. 11-19.

¹¹⁴ ZVĚŘINA, Jaroslav, ZIMANOVÁ, Jana, BARTOVÁ, Dagmar. Katamnézy souboru 84 kastrováných sexuálních delikventů. *Česká a slovenská psychiatrie*, 1991, č. 97, s. 28-34.

dána i možnost nechat si zmrazit sperma, ale jeho uchování stojí značné peníze a proto je to zřídka využíváno.

Nejobsáhlejší statistiku, která se týká recidivy po kastraci v celoevropském měřítku, jsem našel u Langelüdekkea, který shrnul 2567 případů z dochovaného písemnictví a zjistil, že z nich recidovala pouhá 2,5%.¹¹⁵

Závěrem bych řekl, že sexuální apetence po kastraci každopádně opadne a většina pacientů to poté s odstupem shledává jakýmsi „vysvobozením ze svého prokletí“. Pak už bude jen záležet na tom, aby snížení deviantní sexuální apetence bylo natolik dostatečné, aby umožnilo pacientovi nad sebou takovou sebekontrolu, aby se již nemusel a zároveň nechtěl dopustit delikventní recidivy. Osobně bych se metody kastrace rozhodně nevzdával, stále je to jen jedna z alternativ léčby. A pokud Výbor Rady Evropy vidí tuto možnost jako nehumánní, tak já shledávám jejich názor jako pseudohumánní v tom, že by to znamenalo pacientům vzít možnost opustit léčebnu a pokusit se žít společensky uznávaný způsob života.

¹¹⁵ LANDELÜDEKKEE, A. Zur Kastration von Sittlichkeitsverbrechern: Späte Rückfälle. *Der Nervenarzt*, 1968, č. 39, s. 365-368.

9. ZÁVĚR

Hlavním předsevzetím u psaní práce bylo napsat ji v takovém duchu, aby si čtenář utvořil pohled na parafilika jako na nemocného člověka a ne jako na zrůdu. Tento nešvar vzniklý z předsudků společnosti se mi doufám podařilo v průběhu psaní práce eliminovat.

Zároveň jsem si v úvodu položil výzkumné otázky, které mě na daném tématu sexuálních deviací nejvíce zajímaly. V průběhu studia, během nastudování příslušné literatury a přečtení poměrně velkého množství článků ze sexuologického prostředí, jsem si utvářel názor na danou problematiku. A právě díky tomu jsem teď schopen, s patřičnou znalostí tématu, tyto výzkumné otázky zodpovědět.

Při zkoumání deviantního chování, jsem si musel hned na začátku uvědomit, že deviace je odchylka. Odchylka od něčeho normálního, průměrného či většinového. Ale o čem se dá konstatovat, že je v sexualitě normální? Každý člověk je natolik individuální bytost, že i preferovaný způsob ukojení sexuálního pudu nemůže být u všech lidí stejný. Nicméně, jsou zde dány určité sexuální praktiky, které vyznává většina lidské populace. O těch můžeme říct, že jsou normální. Abych se vyjádřil přesně, nepůjde o sexuální praktiky, nýbrž o sexuální chování, které je člověku přirozené. Je totiž velký rozdíl, když některé deviantní praktiky provozuje člověk, který je zcela duševně v pořádku a to čistě z důvodu, aby si okořnil svůj sexuální život, a když je provozuje člověk, který si běžný (neboli většinovou společností přijímaný) sexuální způsob života nedokáže představit, jelikož by to neuspokojilo jeho sexuální pud, resp. by ho to ani nevzrušovalo.

Přes veškeré variace upřednostňovaného způsobu sexuálního zaměření je určitý vzorec chování považován za normu. Z mého studia vyplynulo, že tato pomyslná norma v sobě zahrnuje požadavky na sexuální vyspělost partnerů, absenci agresivity vedoucí pouze k poškození partnera, musí být dát souhlas k aktivitám a příbuzenská nespřízněnost všech zúčastněných.

Druhá výzkumná otázka, kterou jsem si položil, se týkala toho, zdali každý sexuální delikvent musí být současně i sexuálním deviantem. Laická veřejnost tyto dva pojmy často směšuje. Objasnil jsem, že pojem delikvent spadá pod pojetí ryze právní, zatímco pojem deviant je psycho- či sexuologický. Pro následný soud je ale velmi důležité určit, jestli je sexuální delikvent zároveň i deviantem, či ne. Dále jsem zmínil, že sexuální delikvence je páchána častěji nedevidanty, např. znásilnění. Hodně jsem se věnoval i charakteristikám osob

s absencí přítomnosti parafilie, kteří se dopustili sexuální delikvence. To všechno vede k závěru, že nejen parafilici se dopouštějí sexuální delikvence.

V následující, v pořadí třetí výzkumné otázce, jsem se snažil zjistit, do jaké míry ovlivňuje přítomnost parafilie právní odpovědnost, případně výši trestu za spáchaný sexuální delikt. Sexuální deviace se považuje za duševní poruchu. Dle ustanovení trestního zákoníku „pro nepřičetnost není trestně odpovědný, kdo pro duševní poruchu nemohl v době činu rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání.“ Záleží tedy na tom, jak moc ovlivnila přítomná sexuální deviace v době spáchání deliktu ovládací nebo (nikoliv „a současně“) rozpoznávací schopnost pachatele. Dle odborné veřejnosti nedělá problém ani tak otázka přítomnosti rozpoznávací schopnosti – ta je ve valné většině případů dána. Větší problém nastává při posuzování, zdali byla u pachatele schopnost ovládnout jeho jednání. Řešil jsem i případy, kdy je ovládací schopnost pouze zmenšená – to by pak mělo vliv jen na výši trestu, pachatel by ale byl za svůj čin trestně odpovědný. Uznat ne/přičetnost pachatele může jen a pouze soud, jenž si závěr o ní udělá na základě znaleckého posudku. Takový posudek má přesně stanovené požadavky a může být vyžádán soudem, stejně tak jako předložen stranou. Základní diagnostické metody, ke zjištění přítomnosti parafilie (která následně může ovlivnit i úvahu soudu o přičetnosti), jsem popsal v kapitole Diagnostika.

Jelikož si myslím, že naše společnost není dostatečně vzdělána v oblasti sexuálních deviací, má to odraz v jejich předsudcích. Jedním z nich je i to, že většina by si přála izolaci pedofilů a možnost větší kontroly nad nimi (např. v podobě seznamu pedofilů). Tento zájem na ochranu společnosti však naráží na ústavní princip presumpce nevinny a taktéž na ustanovení o ochraně osobnosti. Na jednu stranu jsem charakterizoval pachatele pedofilního chování a na druhou stranu zdůraznil, že ne každý pedofilně zaměřený jedinec je předurčen k tomu, aby se zruďného činu dopustil. Samotná podstata pedofilie – tzv. čistá pedofilie - je totiž nenásilná. Pokud si pedofil svoji parafilii uvědomí a bude s ní chtít za pomoci lékařského vedení pracovat, může se stát i přínosem pro společnost. Právě díky pedagogicko-estetickému komplexu pedofilové nejlépe rozumí dětské duši, což je jistě pozitivní stránka věci. Je proto třeba rozlišovat druhy pedofilie a nedívat se na všechny pedofily stejně. A také si uvědomit, že ne všichni pedofilové jsou nebezpeční, což tím pádem nedává veřejnosti ani právo na to, aby nad pedofily měli mít snad větší kontrolu v podobě jejich izolace, vytváření seznamů či dokonce k očipování nebo příkazu nosit náramky umožňující jejich aktuální lokalizaci. Tím chci říct, že veřejný seznam nebezpečných parafiliků je z mého pohledu nepřijatelný, ale

souhlasím se seznamem neveřejným, který slouží jen pro účely orgánů činných v trestním řízení.

Jaké jsou možnosti léčby sexuálních deviací? Podle toho, zda odborníci pokládají původ sexuální deviace za vrozený či získaný, se rozlišují metody psychoterapie a biologické léčby. Hlavním cílem u obou pojetí však zůstává zmírnění negativních důsledků příslušné sexuální odchylky. V současnosti je vícero druhů léčebných praktik – záleží na konkrétní odchylce a její závažnosti. Míra úspěšnosti léčby se odvíjí od toho, zda se po ní parafilik dopustí sexuálního deliktu, popř. zda a do jaké míry následuje recidiva.

U těch nejzávažnějších druhů sexuálních deviací – jako je patologická sexuální agresivita či u pedofilního sadismu – je zde prostor pro parafilika rozhodnout se, kam až chce ve způsobu léčby zajít. Pokud je jeho odchylka závažná natolik, že dostupné druhy léčby nepomáhají (už není jiná naděje na vyléčení), je zde stále prostor se dobrovolně rozhodnout pro kastraci. Kastrace je, z pohledu mého studia, tou neúčinnější metodou jak zbavit parafilika nesnesitelného nutkání spáchat sexuální delikt toho nejzávažnějšího charakteru. Problém je však v tom, že je to nenávratný zásah do lidského těla. Před pár lety vyzval Výbor proti mučení Rady Evropy k upuštění od tohoto způsobu léčby, neboť dochází k snižování lidské důstojnosti. Výbor kritizoval hlavně to, že dobrovolnost podstoupení kastrace je pouze zdánlivá. Summa summarum, já souhlasím se stanoviskem Petra Weisse (stejně např. Hajnová¹¹⁶), který se vyslovil v tom smyslu, že je lepší stále zde tuto možnost ponechat, nežli aby tato neúčinnější metoda léčby těch nejextrémnějších případů (jejíž využití navíc rok od roku klesá, jak vyplývá ze statistiky¹¹⁷) byla úplně odstraněna. A stejně tak, jako Výbor proti mučení Rady Evropy argumentoval prostřednictvím morálních a lidskoprávních aspektů celé problematiky, pro mě by bylo nemorální tuto možnost těm nejbezradnějším parafilikům naopak právě odebrat.

Psaní této práce mě vnitřně velmi obohatilo. Za získané vědomosti jsem nesmírně šťastný, protože já sám jsem měl před počátkem studia tématu notnou dávku předsudků. Kdybych chtěl shrnout hlavní myšlenku, jakéhosi ducha této práce, neřekl bych to lépe než

¹¹⁶ *Zachování možnosti kastrace je rozumné, soudí sexuoložka* [online]. ČT24. 18.1. 2012 [cit. 9.3. 2013]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/160940-zachovani-moznosti-kastrace-je-rozumne-soudi-sexuolozka/>>.

¹¹⁷ Tamtéž (viz. *Zachování možnosti kastrace je rozumné, soudí sexuoložka* [online]. ČT24. 18.1. 2012 [cit. 9.3. 2013]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/160940-zachovani-moznosti-kastrace-je-rozumne-soudi-sexuolozka/>>.)

sexuolog Kolářský. Ten se deviacemi zabývá už více jak čtyřicet let a v jednom rozhovoru vypíchl toto: „Deviace je menšinová vlastnost stejně jako levorukost či genialita. Dá se s ní naučit žít a někdy i najít osobní štěstí v mezích zákona. Když se kdysi kosmonauti vrátili z vesmíru, tvrdili, že tam žádného boha nepotkali. My sexuologové, kteří se vydáváme zkoumat duše deviantů, říkáme, že jsme tam neviděli žádného d'ábla.“¹¹⁸

¹¹⁸ ŠVELA, Vladimír. *Zastavte kastrace! Nebo ne?* [online]. Medical tribune cz – tribuna lékařů a zdravotníků. 20. 4. 2009 [cit. 9. 3. 2013]. Dostupné na <<http://www.tribune.cz/clanek/5953>>.

10. PŘÍLOHY

Pojmy

Jak jsem zmiňoval na začátku 4. kapitoly, věnující se právním aspektům sexuálních deviací, bude jistě nutné objasnit i některé důležité pojmy související se pohlavním aktem, s kterými operuje Trestní zákoník. Zmiňují se právě v souvislosti s pohlavním zneužíváním a znásilněním. Tyto pojmy vymezuje teorie či judikatura:

Soulož – spojení pohlavních orgánů muže a ženy (dle aplikační praxe i jen částečné vsunutí pohlavního údu do pohlavního ústrojí poškozené)

Jiný obdobný pohlavní styk – pohlavní styk, který je způsobem provedení a svou závažností, zejména psychickou zátěží pro oběť, srovnatelný se souloží, například orální sex, anální sex.

Jiné pohl. zneužívání - akty podobné souloží nebo svou povahou se jí blížící, které vedou k uspokojení sexuálních potřeb pachatele a které se svou závažností a intenzitou blíží pohlavnímu zneužívání vykonanému souloží, například ohmatávání prsou nebo pohlavních orgánů, líbání přirození, orální sex, anální styk apod., v závažnějších případech i ohmatávání těla, třeba přes šaty (č. 31/1964, 17/1982 Sb. rozh. tr.).¹¹⁹

§ 111 TZ

K pojmu trestného činu

Trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.

§ 26 TZ

Nepříčetnost

Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.

§ 123 TZ

Duševní porucha

¹¹⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011. s. 674-676.

Duševní poruchou se rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka.

§ 187 TZ

Pohlavní zneužití

(1) Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

§ 188 TZ

Soulož mezi příbuznými

Kdo vykoná soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

§ 185 TZ

Znásilnění

(1) Kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo

kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,

b) na dítěti, nebo

c) se zbraní.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let,

b) spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

§163 TR

Trestní stíhání se souhlasem poškozeného

(1) Trestní stíhání pro trestné činy ublížení na zdraví (§ 146 trestního zákoníku), těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 trestního zákoníku), ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 trestního zákoníku), neposkytnutí pomoci (§ 150 trestního zákoníku), neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151 trestního zákoníku), ohrožení pohlavní nemoci (§ 155 trestního zákoníku), omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, 2 trestního zákoníku, vydírání podle § 175 odst. 1 trestního zákoníku, porušování domovní svobody (§ 178 trestního zákoníku), poškození cizích práv (§ 181 trestního zákoníku), porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 trestního zákoníku), sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 1, 2 trestního zákoníku, krádeže (§ 205 trestního zákoníku), zpronevěry (§ 206 trestního zákoníku), neoprávněného užívání cizí věci (§ 207 trestního zákoníku), neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru (§ 208 trestního zákoníku), podvodu (§ 209 trestního zákoníku), podílnictví (§ 214 trestního zákoníku), podílnictví z nedbalosti (§ 215 trestního zákoníku), lichvy (§ 218 trestního zákoníku), zatajení věci (§ 219 trestního zákoníku), porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220 trestního zákoníku), porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221 trestního zákoníku), poškození věřitele (§ 222 trestního zákoníku), poškození cizí věci (§ 228 trestního zákoníku), nebezpečného vyhrožování (§ 353 trestního zákoníku) a nebezpečného pronásledování (§ 354 trestního zákoníku) proti tomu, kdo je ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď (§ 100 odst. 2), a trestní stíhání pro trestný čin znásilnění podle § 185 odst. 1, 2

trestního zákoníku proti tomu, kdo je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému manželem, partnerem nebo druhem, jakož i pro trestný čin opilství (§ 360 trestního zákoníku), pokud jinak vykazuje znaky skutkové podstaty některého z těchto trestných činů, lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného. Je-li poškozených jedním skutkem několik, postačí souhlas byť jen jednoho z nich.

(2) Nepředloží-li poškozený své vyjádření státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu písemně, zaznamená se jeho obsah do protokolu. Souhlas s trestním stíháním může poškozený výslovným prohlášením vzít kdykoliv zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Výslovně odepřený souhlas však nelze znovu udělit.

163a TŘ

(1) Souhlasu poškozeného s trestním stíháním pro některý z trestných činů uvedených v § 163 odst. 1 není třeba, pokud

a) byla takovým činem způsobena smrt,

b) poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena,

c) poškozeným je osoba mladší 15 let,

d) z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.

(2) Jestliže se poškozený na výzvu orgánu činného v trestním řízení ihned nevyjádří, zda souhlasí s trestním stíháním podle § 163, tento orgán mu poskytne podle povahy věci k vyjádření přiměřenou lhůtu, nejvýše však 30 dnů. Po marném uplynutí této lhůty již souhlas s trestním stíháním dát nelze. O tom je třeba poškozeného písemně poučit.

11. ANOTACE A KLÍČOVÁ SLOVA

Anotace

Diplomová práce se zaměřuje na přiblížení náhledu na druhy sexuálních deviací. Poskytuje základní klasifikaci parafilii a blíže objasňuje charakteristiku jednotlivých sexuálních odchylek. Práce popisuje vývoj sexuality v různých dobách i kulturách a tím objasňuje možné odlišné nahlížení na sexuálně deviantní chování. Dále se zde rozebírá pojem normality sexuálního chování a rozdíl mezi sexuální deviací a delikvencí. Problematika sexuálních patologií je zde vykládána i v kontextu práva. Po právní stránce se práce zaměřuje na objasnění termínu přičetnosti a také přináší paragrafové znění nejznámějších skutkových podstat trestního zákoníku, které páchají sexuální delikventi. Diplomová práce popisuje praktický postup při vytváření sexuologického posudku, s tím že podává blíže pohled na možnosti diagnostiky parafilii. Práce se blíže zaměřuje na konkrétní sexuální deviace pedofilii a sexuálně agresivní chování. V souvislosti s pedofií se zabývá otázkou možného zavedení seznamu sexuálních deviantů. Závěr práce se věnuje způsobům léčby parafilii. Je zde řešena etická problematika související s jedním z těchto druhů léčby – kastrací.

Abstract

Diploma thesis focuses on making closely view of the sorts of sexual deviations. It offers the main clasification of pharaphilias and their characterics too. Thesis describes the evolution of sexuality in different ages and cultures and thereby it explains possible different looking on sexual deviant behavior. Then the term of ordinary sexual behavior and the difference between terms sexual deviation and delinquency are analyzed here. The problematics of sexual pathologies is also solved in the law meaning. As far as question of law is concerned, the diploma work targets on a clarification of the term sanity and also brings the view on the well-known criminal law paragraphs connected with the sexual deviant behavior. Work practically explains how to make a sexology report and with this it offers close view for the possibilities of paraphilia diagnosis. The most of the thesis is aimed on pedophilia and sexual aggressive behavior. Related to pedophilia the diploma thesis is interested in the making the list of sexual deviants. The last parts of thesis pay an attention on medical therapy. There is also solved the ethical question of one sort of treatment – castration.

Klíčová slova

Parifilie, sexuální deviace, sexuální delikvence, přičetnost, pedofilie, kastrace.

Keywords

Paraphilia, sexual deviance, sexual delinquency, sanity, pedophilia, castration.

12. BIBLIOGRAFIE

Monografie

BRICHČÍN, Slavoj a kol. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*. 1. vydání. Praha: Psychiatrické centrum, 1996. 108 s. ISBN 80-85121-16-6.

BRZEK, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996. 70 s. ISBN 80-7184-383-0.

FEKEOVÁ, Eva. *Problematika homosexuality ve výuce na českých školách: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra rodinné výchovy a výchovy ke zdraví, 2007. 56 l., 47 l. příl. Vedoucí diplomové práce Jitka Reissmannová.

GÖDTEL, Reiner. *Sexualita a násilí*. 1. vydání. Praha: Český spisovatel, 1994. 192 s. ISBN 80-202-0512-8.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011. 904 s. ISBN 9788087212493.

KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. 1. vydání. Praha: Maxdorf, 2008. 296 s. ISBN 9788073451615.

LAWS, D. R., O'DONOHUE, W. (eds.). *Sexual deviance: Theory, assesment, and treatment*. New York: The Guilford Press, 1997. 642 s. ISBN 13: 978-1-59385-605-2, 10: 1-59385-609-9.

MALÁ, Eva, RABOCH, Jiří, SOVÁK, Zdeněk. *Sexuálně zneužívané děti*. Psychiatrické centrum, 1995. 128 s. ISBN 8085121999, 9788085121995.

MARSHALL, W. L., LAWS, D. R., BARBAREE, H. E. (eds.). *Handbook of sexual assault*. New York: Plenum Press, 1990. 405 s. ISBN 0-306-43272-2.

MORUS, Richard Lewinsohn. *Světové dějiny sexuality*. 3. vydání. Praha: Ikar, 2007. 288 s. ISBN 978-80-249-0887-8.

SVĚTOVÁ ZDRAVOTNICKÁ ORGANIZACE. *Mezinárodní klasifikace nemocí: Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: desátá revize*. 2. aktualizované vydání k 1. 1. 2012. Ženeva: Světová zdravotnická organizace. 2008, 872 s. ISBN: 978-80-904259-0-3.

SVOBODA, Mojmir, ČEŠKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Hana. *Psychopatologie a psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Portál, 2006. s. 261. 320 s. ISBN 80-7367-154-9.

VANÍČKOVÁ, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech: výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. 1. vydání. Praha: Portál, 1999. 118 s. ISBN 80-7178-286-6.

WEISS, Petr. *Sexuální deviace – klasifikace, diagnostika a léčba*. 1. vydání. Praha: Portál, 2002. 360 s. ISBN 80-7178-634-9.

WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2005. 264 s. ISBN 80-247-0929-5.

WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, s.r.o., 2000. 212 s. ISBN 80-7169-795-8.

WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2010. 744 s. ISBN 978-80-247-2492-8.

ZVĚŘINA, Jaroslav, PONDĚLÍČKOVÁ, Jaroslava. Diagnóza sexuální deviace u sexuálních agresorů. In: *Sborník vědecko-pracovní schůze České sexuologické společnosti*. Opava, 1982, s. 252-256.

Časopisecké články

BRZEK, A., ONDRUCH, L. Možnost chirurgické léčby sexuálního delikventa v průběhu trestního řízení. *Česká a slovenská psychiatrie*, 1982, č. 78, s. 371-374.

FREUND, Kurt. Diagnosing heterosexual pedophilia by means of a test for sexual interest. *Behaviour Research and Therapy*. 1965, roč. 3, č. 4, s. 229-234.

FREUND, Kurt, WATSON, Robin. Mapping the Boundaries of Courtship Disorder. *The Journal of Sex Research*, 1990, roč. 27, č. 4, str. 589-606.

HEIM, N. Sexual behaviour of castrated sex offenders. *Archives of Sexual Behavior*, 1981, roč. 10, č. 1, s. 11-19.

HUČÍN, Jakub. Slovo deviace nemám ráda. *Psychologie dnes*, 2002, roč. 11.

KOLÁŘSKÝ, Aleš, MADLAFOUSEK, Jaroslav. The inverse role of preparatory erotic stimulation in exhibicionists: Phallometric studies. *Archives of Sexual Behavior*. roč. 12, č. 2. 1983, s. 123-148.

KOŠUTOVÁ, L., WEISS, P. Příspěvek k psychologické charakteristice deviantních sexuálních agresorů. *Česká a slovenská psychiatrie*, 1993, č. 89, s. 363-368.

LANDELÜDEKEE, A. Zur Kastration von Sittlichkeitsverbrechern: Späte Rückfälle. *Der Nervenarzt*, 1968, č. 39, s. 365-368.

RABOCH, J., NEDOMA, K. Indikace testikulární pulpectomie u sexuálních delikventů. *Česká a slovenská psychiatrie*, 1970. č. 66, s. 152-157.

RIEBER, Inge, SIGUSCH, Volkmar. Psychosurgery on sex offenders and sexual deviants in West Germany. *Archives of Sexual Behavior*, 1979, roč. 8, č. 6, s. 523-527.

WEISS, Petr. Sexuální agrese – oběti a pachatelé. *Kriminalistika*, 2001, roč. 34, č. 4, s. 11-16.

WEISS, Petr, ZIMANOVÁ, Jana. Deviantní a nedevariantní sexuální delikventi. *Časopis lékařů českých*, 1985, roč. 124, č. 20. s. 622-624.

WEISS, Petr, ZVĚŘINA, J. Zkušenosti českých žen se sexuálním násilím. Výsledky národního průzkumu. *Česká a slovenská psychiatrie*, 1997, č. 93, s. 12- 19.

ZIMANOVÁ, Jana, HUBÁLEK, Slavomil. S. Devianz im Griff. *Sexualmedizin*, 1983, č. 12, s. 383-386.

ZIMANOVÁ, Jana, WEISS, Petr, FUKA, Jaroslav. Psychoterapie v ústavní léčbě sexuálních delikventů. *Časopis lékařů českých*, 1986, roč. 125, s. 744-746.

ZVĚŘINA, J. Biologické léčebné metody u sexuálních deviací. *Praktický lékař*, 1983, č. 63, s. 187-189.

ZVĚŘINA, J., ZIMANOVÁ, J., BÁRTOVÁ, D. Katamnézy souboru 84 kastrovaných sexuálních delikventů. *Česká a slovenská psychiatrie*, 1991, č. 97, s. 28-34.

Neznámý autor. Som „úchylák“ – čo s tým?, *Nový čas*, 27. 5. 2002.

Internetové zdroje

ČTK. *Zastavte kastrace delikventů, vyzvala Česko Rada Evropy* [online]. Novinky.cz. 5. 2. 2009 [cit. 14.2. 2013]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/domaci/160531-zastavte-kastrace-delikventu-vyzvala-cesko-rada-evropy.html>>.

ČT24. *Chystá se registr pedofilů, bude viset na internetu* [online]. ČT24- Česká televize, 26. 10. 2010 [cit. 7. 3. 2013]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz:8001/ct24/domaci/105372-chysta-se-registr-pedofilu-bude-viset-na-internetu/>>.

ČT24. *Většina Čechů požaduje seznamy sexuálních deviantů* [online]. ČT24 – Česka televize. 1. 11. 2010 [cit. 7. 3. 2010]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz:8001/ct24/domaci/105861-vetsina-cechu-pozaduje-seznamy-sexualnich-deviantu/>> .

PROCHÁZKA, Ivo, GRAUPNER, Helmut. *Historie právních postojů k homosexualitě* [online]. Logos, 3. 8. 1997 [cit. 6.3.2013]. Dostupné na <<http://www.ecn.cz/PRIVATE/logos/pravhist.htm>>.

ŠEVELA, Vladimír. *Zastavte kastrace! Nebo ne?* [online]. Medical tribune cz – tribuna lékařů a zdravotníků. 20. 4. 2009 [cit. 7. 3. 2013]. Dostupné na <<http://www.tribune.cz/clanek/5953>>.

Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008 – 2018, 13 s. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/scripts/file.php?id=61422>>.

Kastrace deviantů by měla zůstat zachována [online]. Prvnízpravy.cz. 14. 1. 2012. [cit. 9. 3. 2012]. Dostupné na <<http://www.prvniizpravy.cz/zpravy/z-vlady/kastrace-deviantu-by-mela-zustat-zachovana/>>.

Zachování možnosti kastrace je rozumné, soudí sexuoložka [online]. ČT24. 18.1. 2012 [cit. 9.3. 2013]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/160940-zachovani-moznosti-kastrace-je-rozumne-soudi-sexuolozka/>>.

Právní předpisy

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů. (zkratka „TŘ“)

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. (zkratka „TZ“)